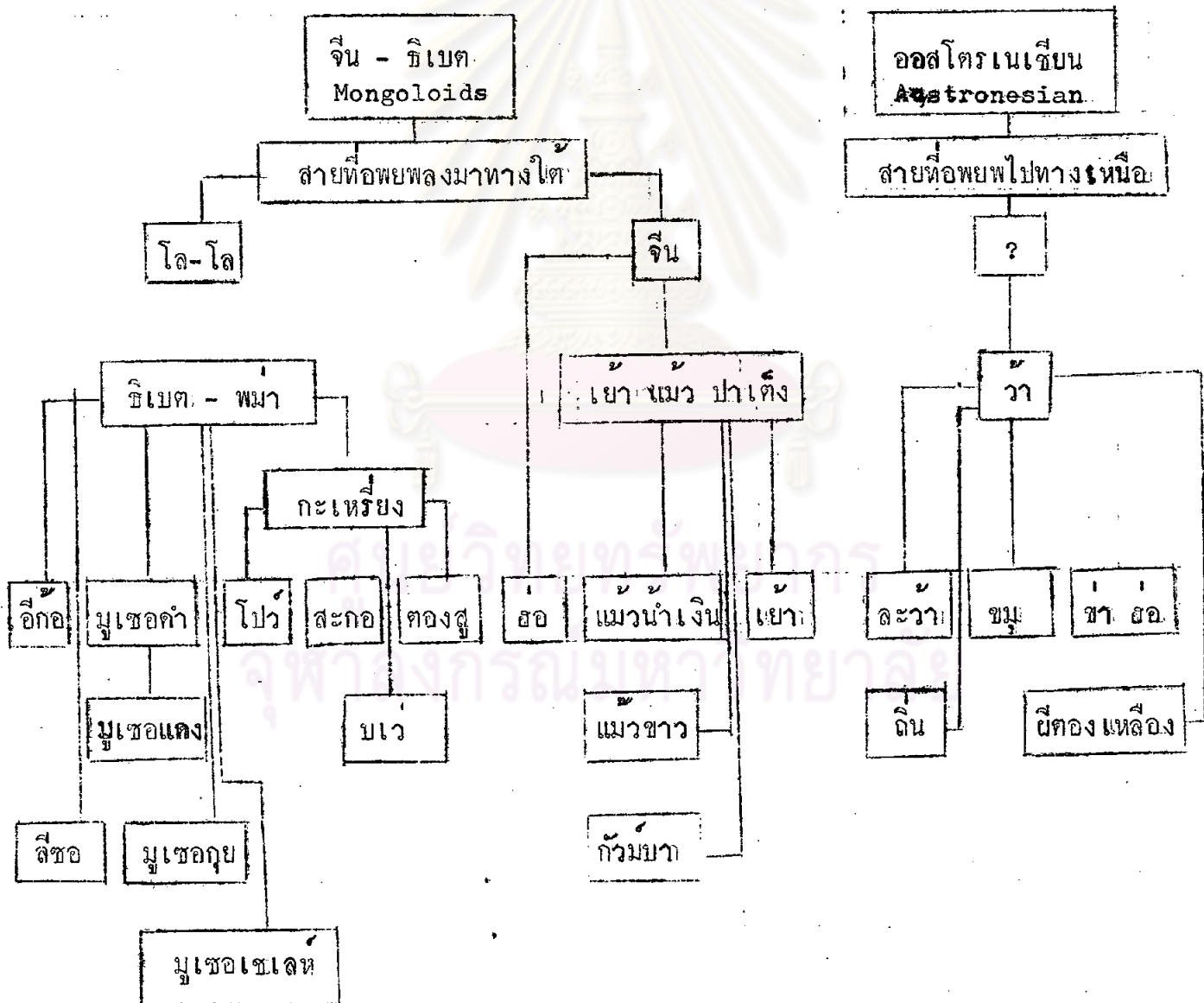

การสำรวจและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ถิ่นฐานเดิมก่อนอพยพเข้าสู่ประเทศไทย

สำหรับถิ่นที่อยู่เดิมของชาวเขาทั้ง ๒ เผ่า ซึ่งเป็นชนชาติในตระกูล Sino Tibetan Stock อาจจะแยกตามสายที่อพยพลงมาได้ ๒ ทาง ตามแผนภูมิแสดงไว้ในรายงานของ Gordon Young ดังนี้ คือ

สายแรก เป็นพวกชนเผ่าทิเบต - พม่า (Tibeto - Burman) ซึ่งได้แก่ ลีซอ อีโก และกะเหรี่ยง สันนิษฐานว่าเมื่อราว ๑๐๐๐ ปีก่อนคริสตกาล บรรพบุรุษของพวกนี้ มีถิ่นฐานเดิมอยู่แถบทิเบตและจีนตอนใต้ ลี้บเชื้อสายมาจากพวกโล - โล และโนซูในสมัยโบราณ (Lolo - Nosu) เมื่อถูกบีบบังคับจากเจ้าของถิ่นจึงได้เริ่มอพยพจากถิ่นกำเนิดลงไป ไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของยูนานและไกวเจาตอนเขตเหนือของหุบเขาสาละวิน แล้วอพยพไปทางตะวันตกเข้าไปอาศัยอยู่ตามแนวเขาของรัฐกะฉิ่นระหว่างแถบบริเวณพรมแดนพม่าตอนเหนือกับจีน บางพวกก็กระจายไปทางตะวันออกจนถึงฝั่งแม่น้ำโขงเข้าไปในรัฐเขตฉานหรือไทยใหญ่ของพม่า บางพวกอพยพเข้าไปในลาวและอพยพลงใต้อีกเรื่อย ๆ แล้วเข้าสู่ประเทศไทยทางตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศ ในปัจจุบันจำนวนส่วนใหญ่ของพวกลีซอ มูเซอและอีโก ยังคงอาศัยอยู่ในระหว่างยูนานตอนใต้กับพม่า บนภูเขาระหว่างตอนเหนือของลุ่มน้ำสาละวินและแม่น้ำโขง ประมาณว่ามีลีซออยู่ประมาณ ๓๑๓,๐๐๐ คน มูเซอประมาณ ๑๓๕,๐๐๐ คน และอีโกประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ คน ซึ่งเมื่อเทียบกับจำนวนที่อพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่งอยู่ในประเทศไทยแล้วนั้นจะเห็นว่ายังเป็นจำนวนน้อยคือ ๑๐,๒๐๐ คน ๑๕,๐๕๐ คน และ ๒๕,๒๐๐ คน ตามลำดับ^๑

สำหรับกะเหรี่ยงก็เป็นชาวเขาที่มีเชื้อสายทิเบต - พม่า และมาจากกลุ่มโลโล (Lolo) เช่นเดียวกับลีซอ มูเซอ และอีโก พวกกะเหรี่ยงเดิมตั้งรกรากอยู่แถบบริเวณแม่น้ำโขงซึ่งเป็นเส้นกั้นพรมแดนระหว่างประเทศพม่ากับลาว ต่อมาได้เคลื่อนย้ายไปทางตะวันตกและทางใต้เข้าสู่พม่า และกลับเข้าสู่ประเทศไทยทางด่านตะวันตกตามบริเวณพรมแดนด้านที่อยู่ติดกับประเทศพม่า จากเหนือจดใต้ตลอดแนว ประมาณกันว่าใน

^๑Gordon Young, The Hill Tribes of Northern Thailand

(USOM 1961), p. 7.

ปัจจุบันมีชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงอยู่ในประเทศไทยราว ๗๑,๕๐๐ คน นับเป็นชาวเขากลุ่มใหญ่ที่สุดในประเทศไทย^๒

กลุ่มที่สอง ไค่แก่วกแมว เย้า และปาเต็ง ซึ่งมีความใกล้ชิดและรับอิทธิพลทางวัฒนธรรมมาจากจีนมาก ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกายหรือการดำรงชีพ ชาวเขากลุ่มนี้ส่วนใหญ่พูดภาษาจีนไค่กี ประมาณว่าเมื่อ ๒,๐๐๐ ปีก่อนคริสตกาล ชาวเขาเผ่าแม่วอาศัยอยู่ตามริมแม่น้ำเหลือง แถบบริเวณมณฑลไค้วเจา มณฑลยูนนาน มณฑลสунหน่า และมณฑลกวางสีในประเทศจีน แต่ได้รับการบีบบังคับจากการขยายอำนาจของจีน ซึ่งปรากฏตามประวัติศาสตร์ว่าไค่กีมีการสู้รบกันหลายครั้ง ถึงแม้ว่าพวกเขาจะได้รับความพ่ายแพ้ทุกครั้ง จีนก็ไม่สามารถจะรวมชาวเขาเข้าเป็นส่วนหนึ่งของจีนได้ จักรพรรดิจีนหลายองค์ไค่กีพยายามแทรกซึมพวกแม่วอย่างสันติวิธีโดยขยายการปกครองและส่งเจ้าหน้าที่ไปอยู่บนเขาก็ไม่ไค่ผล แม้กระทั่งต่อมาจีนไค่เปลี่ยนนโยบายเป็นการทรมานด้วยวิธีต่างๆ เช่นกำหนดเขต และประหารชีวิตแก่วกที่ซัดขึ้นก็ไม่ไค่ผล และชาวเขารู้สึกว่าตนถูกบุกรุกจากหลักฐานปรากฏว่าการสู้รบเริ่มรุนแรงและบ่อยขึ้น พ.ศ. ๒๐๔๕ เป็นต้นมาพวกชาวแม่วเริ่มรู้สึกห่มคหังที่จะอยู่อย่างเอกเทศในแผ่นดินจีน จึงเริ่มอพยพลงมาจากตอนใต้เข้าสู่เขตตังเกี๋ยและญวนเมื่อศตวรรษที่ ๒๓ และ ๒๔ และอพยพลงมาเรื่อยๆ เข้าสู่ประเทศไทยทางจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ น่าน ตาก เพชรบูรณ์ และพิษณุโลก ในปัจจุบันกลุ่มแม่วที่ลงมาไค่สอยู่ห่างจากกรุงเทพฯ เพียง ๓๐๐ กิโลเมตรเท่านั้น แม่วนับว่าเป็นนักบุญเขาชั้นเยี่ยม พวกนี้ไค่มีส่วนช่วยสู้รบในลาวและเวียดนาม^๓

เย้า นับเป็นชาวเขาดีกเผ่าหนึ่งซึ่งไค่สร้างวัฒนธรรมประจำกลุ่มของตนมาแล้วประมาณ ๒,๕๐๐ ปี มีถิ่นฐานเดิมอยู่แถบภาคตะวันออกเฉียงของมณฑลกวางสี พวกนี้

^๒ Gordon Young, op. cit., p. 92.

^๓ Gordon Young, op. cit., p. 46.

มีประวัติการอพยพเช่นเดียวกับแมว คืออพยพจากดินแดนดินจีนลงใต้เข้าสู่ตั้งเกี้ยวและลาว เข้าฝั่งเข้าสู่ประเทศไทยเมื่อนานนี้ทางจังหวัดเชียงราย

สำหรับ Pateng Group หรือ ฮ้อ หรือจีนยูนาน พวกนี้มีเชื้อชาวเขาแท้ทีเดียว แรกเริ่มพวกนี้เป็นกลุ่มพ่อค้า (Caravan Traders) จากประเทศจีนตอนใต้ ซึ่งรู้จักกันในนาม Pateng หรือชาวจีนมุสลิม ซึ่งขึ้นไปค้าขายบนภูเขาวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ และภาษานี้ก็ไปจากชาวเขาโดยทั่ว ๆ ไป

สภาพของชาวเขา

ชาวเขาเป็นชนกลุ่มน้อยที่มีวิถีทางดำรงชีวิตบางอย่างแตกต่างไปจากคนไทยทั่วไป ชาวเขาพวกนี้อาศัยอยู่กระจัดกระจายในท้องที่จังหวัดต่าง ๆ ทางภาคเหนือและภาคอื่น ๆ รวม ๒๐ จังหวัด ๔๑ อำเภอ อยู่บนภูเขาสูงกว่าระดับน้ำทะเลตั้งแต่ ๕๐๐ - ๑,๕๐๐ เมตร เป็นเนื้อที่ประมาณ ๑๕๐,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร โดยเฉพาะทางภาคเหนือชาวเขาอาศัยอยู่ตามบริเวณที่เกิดของต้นน้ำลำธารของแม่น้ำในที่ราบภาคกลาง อาชีพและทัศนคติของชาวเขาเหล่านี้ เป็นต้นว่าความเชื่อในเรื่องผี บางครั้งจำเป็นที่ทางการของประเทศไทยจะต้องเอาใจใส่ช่วยเหลือเป็นพิเศษ

กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย, รายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของชาวเขาในภาคเหนือของประเทศไทย โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๐๕ หน้า ๔๑.

Pataya Saihoo, "The bulletin on Narcotics," The Hill Tribes of Northern Thailand and The Opium, Vol. 15, No. 2. (April - June,) 1963), p. 36.

ประชากรของชาวเขา

ชาวเขาที่มีอยู่ในภาคเหนือและภาคอื่น ๆ ของประเทศไทยมีประมาณ ๒๓
เผ่า แบ่งออกได้เป็นเผ่าใหญ่ ๆ ๖ เผ่า คือ แม่ เย่า ลีซอ อีกอ๋อ มูเซอ
และกะเหรี่ยง ชาวเขาในประเทศไทยมีอยู่ประมาณ ๕๐๐,๐๐๐ คน จากการสำรวจ
ของ คณะสำรวจสหประชาชาติตามอาณาบริเวณที่มีการปลูกฝิ่น ในปี ๒๕๐๔ - ๒๕๐๕
ปรากฏว่าเฉพาะทางภาคเหนือมีประชากรชาวเขาอยู่ ๒๓๕,๒๔๕ คน ๔๘,๑๒๓ ครอบครัว
๒,๙๑๗ หมู่บ้าน ในจำนวนนี้เผ่ากะเหรี่ยงมีมากที่สุด คือร้อยละ ๔๔.๘ และ
อีกร้อยละ ๒.๓ ความหนาแน่นของประชากรชาวเขาตัวเฉลี่ย ๒.๕ คน
ต่อ ๑ ตารางกิโลเมตร ตามหลักทางมนุษยวิทยา สามารถแบ่งชาวเขาได้เป็น ๒ พวก
คือ

ก. พวกที่มีวัฒนธรรมใกล้เคียงกับจีน - ทิเบต (Sino - Tibetan Stock)
ได้แก่พวก แม่ เย่า

ข. พวกที่สืบเชื้อสายมาจากทิเบต - พม่า (Burmese - Tibetan Stock)
ได้แก่พวก มูเซอ อีกอ๋อ และกะเหรี่ยง

ชาวเขาเผ่าต่าง ๆ เหล่านี้เพิ่งจะอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยเมื่อไม่นาน
มานี้เอง ยกเว้นกะเหรี่ยง

003215

สภาพความเป็นอยู่ของชาวเขา

เพื่อความสะดวกในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับชาวเขาควรได้ทราบที่มาและ
สภาพความเป็นอยู่ของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ โดยสังเขป ดังนี้

๖ทวีป คำรังสฤษดิ์, "ชาวป่าชาวเขาในประเทศไทย" ปัญหาชาวเขาใน
ประเทศไทย (โรงพิมพ์เสนาธิการทหาร, กองบัญชาการทหารสูงสุด, พิมพ์ครั้งที่ ๑, ๒๕๑๕); หน้า ๑.

๑. เยาแม่ว^๗ (เรียกตามมติของคณะกรรมการชาวเขา) แม่วอพยพมาทางลาวมากกว่าคานรัฐฐานของประเทศพม่า มีแม่ว ๕๐,๐๐๐ คนเศษ ส่วนมากอาศัยอยู่ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน ตาก ลำปาง น่าน แพร่ อุตรดิตถ์ เพชรบูรณ์ เลย ชาวแม่วอยู่บนภูเขาที่สูงกว่าระดับน้ำทะเลตั้งแต่ ๔,๐๐๐ ฟุตขึ้นไป ไคอพยพมากกว่า ๖๐ ปีแล้ว แม่วมีมากที่สุดคือในจังหวัดน่าน

ชาวแม่วในประเทศไทยแบ่งออกไปเป็น ๓ เผ่าย่อย คือ

แม่วขาว แต่งกายมีแถบผ้าขาวคิติดาบอยู่ปลายแขนเสื้อ ผู้หญิงสวมกระโปรงสีขาว ไม่มีลวดลาย มีมากกว่าแม่วดำและแม่วลาย

แม่วดำ ชอบแต่งกายด้วยชุดสีดำมากกว่าสีอื่น ผู้ชายสวมเสื้อเปิดให้เห็นท้อง

แม่วลาย ผู้ชายสวมเสื้อยาวถึงเอว กางเกงสีดำถึงตาตุ่ม ผู้หญิงสวมกระโปรงจีบเป็นดอกสี่เหลี่ยมสีขาวเล็ก ๆ โปกสีระย้าลาย บางคนสวมเสื้อลายดอก

แม่วทั้งสามเผ่าพูดภาษาเดียวกัน ภาษาพูดบางคำคล้ายภาษาจีน บางคำผิดกัน แม่วจะรู้ภาษาจีนมากกว่าภาษาอื่น ถัดมาคือภาษาลาว - ไทย ซึ่งแสดงว่าชนเผ่านี้อพยพมาจากดินแดนจีนมาอยู่ในประเทศลาวก่อนที่จะเข้ามาอยู่ในประเทศไทย

หน้าที่ของภรรยาชาวแม่วนั้น ต้องปรนนิบัติสามีและทำงานทุกชนิด เช่น ตักน้ำ ตำข้าว ปรุงอาหาร เลี้ยงสัตว์ เก็บพืช ถางหญ้า ทำไร่ กรีดยีน ทอผ้า ผู้ชายจะมีความเป็นอยู่อย่างสุขสบาย นั่งบนตั่งจับน้ำชา สูบของยาน้ำพันควัน สนทนากับแขก ภรรยากลับมาจากไร่ยังต้องคลั่งเป็นป้อนสามีให้สูบ ถ้าภรรยาหากินคนเดียวไม่พอ หรือไม่มีบุตรชาย สามีก็มีสิทธิ์หาภรรยาเพิ่มได้อีกหลาย ๆ คน จนกว่าจะช่วยกันทำมาหากินพอเลี้ยงดูกัน

^๗ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

๒. เผ่ากะเหรี่ยง (ยาง) กระจุกตัวเข้ามาอยู่ในประเทศไทยประมาณ ๓๐๐ ปี เป็นชาวเขาเผ่าที่มีจำนวนมากที่สุด ซึ่งมีประมาณ ๑๒,๓๐๐ คน อยู่ในจังหวัดต่าง ๆ มี เชื้อขงราย เชื้องใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก กาญจนบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ และมีอยู่ประปรายในจังหวัด แพร่ ลำปาง ลำพูน

กะเหรี่ยงตั้งบ้านเรือนอยู่ในที่สูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ ๑,๕๐๐ เมตร พวกกะเหรี่ยงย้ายที่อยู่เสมอ แต่ย้ายไปบริเวณใกล้ ๆ เชน ถ้ำหัวหนาบานต่าย จะย้ายบ้านไปห่างจากที่เดิมประมาณ ๕ ฟุต

กะเหรี่ยงในประเทศไทยแบ่งเป็น ๔ เผ่าย่อยคือ

๑. เผ่าสะกอ (ยางเมี่ยง ยางคอย ยางแม่ ยางกะเลอ ยางขาว) กะเหรี่ยงเหล่านี้ยังมีการแบ่งย่อยออกเป็น ๒ พวก คือ

ก. ยางเมี่ยงหรือกะเหรี่ยงที่ราบ ตั้งบ้านเรือนอยู่ตามป่าหรือที่ราบ

ข. ยางคอยหรือยางแม่หรือยางกะเลอ ตั้งบ้านเรือนอยู่ในป่าลึกหรือเนินเขา

๒. เผ่าปัว (โหว ยางเหยียน) ชอบอยู่ตามพื้นราบ

๓. เผ่าวอย (บเว แม่ระ ชะเยะ กะเหรี่ยงแดง ยางแดง) อาศัยอยู่ตามพรมแดนของจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นส่วนใหญ่

๔. เผ่าตองตู (ตองตู กะเหรี่ยงดำ ตองตู ทะโล) ชอบอยู่ปะปนกับพวกไทยใหญ่ ไทยเขินตามจังหวัดชายแดน โดยเฉพาะในเขตอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

กะเหรี่ยงนิยมการมีตัวเดียวเมียเดียว กะเหรี่ยงไม่ชอบลูกนอกสมรส การ
ตายของกะเหรี่ยงจะมีงานรื่นเริงกัน ทำให้ผู้ชายกับผู้หญิงมีโอกาสมาพบกันในตอน
กะเหรี่ยงเป็นเผ่าแรกที่รู้จักการอนุรักษ์ขนานและดิน

๓. เผ่าเย้า (แซ่เย้า เย้ายิ่น หมาน) มีอยู่ในจังหวัดเชียงราย
เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน น่าน ลำปาง พวกเขาในประเทศไทยมีมากกว่า ๑๒,๐๐๐
คน ๕๐ หมู่บ้าน ๑,๓๐๐ หลังคาเรือน อยู่บนภูเขาเหนือระดับน้ำทะเล ระหว่าง
๓,๐๐๐ - ๔,๐๐๐ ฟุต บ้านของพวกเขาใหญ่โตกว่าชาวเขาเผ่าอื่น ๆ รูปร่างหน้าตา
และวัฒนธรรมคล้ายพวกจีน มีการอาบน้ำ ชักเสื่อผืนยาวเย็บเป็นชาวเขาที่มีศีลธรรม
วัฒนธรรมและการศึกษากว่าชาวเขาเผ่าอื่น ๆ บางคนส่งบุตรหลานมาเรียนในกรุงเทพ
มหานคร พวกเขาใช้ภาษาและตัวหนังสือจีน^{๑๐}

ผู้หญิงเขาเมื่อแต่งงานแล้ว มีสภาพพึ่งพิงของสามี งานทุกอย่างเป็นหน้าที่ของ
ภรรยา เช่น การทำไร่ เลี้ยงหมู เลี้ยงไก่ เลี้ยงม้า ปรุงอาหาร หาฟืน เลี้ยงเด็ก
 ฯลฯ ถือว่าภรรยาเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งของสามี เมื่อสามีตายหญิงต้องอยู่ปรนนิบัติ
บิดามารดาของสามี หากมีชายอื่นมาชอบพอรักใคร่ ก็ต้องดูชอบบิดามารดาของสามีเดิม
มีราคาตัวเกือบ ๒ เท่าของการแต่งงานครั้งแรก ผู้ชายเขามีภรรยาได้ ๓ - ๔ คน
การทะเลาะกันระหว่างภรรยาไม่มี เพราะภรรยาไม่ค่อยเชื่อฟังภรรยาหลวง นับถือ
เหมือนมารดาบังเกิดเกล้า

๔. เผ่าลีซอ^{๑๑} (แซ่ลีซอ) คำว่า "แซ่" แปลว่าชาวจีนกลางตามความหมาย

---

^{๑๐}ทวีป คำรังสฤษดิ์, เรื่องเดิม, หน้า ๓.

^{๑๑}ชอบ ศราอนันท์, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชาวเขาเผ่าเย้า (เอกสารอบรม
ครูโรงเรียนชาวเขา, ภาคศึกษา ๔, พิมพ์ครั้งที่ ๑, ๒๕๑๓), หน้า ๖.

^{๑๒}เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

ของภาษาไทยใหญ่ พวกลีซออพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยเมื่อประมาณ ๕๐ ปีที่แล้ว มี
 มากในเขตจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง ลีซอมีหลายตระกูล เช่น เปี้ยะผ่า
 (แปลว่าผึ้ง) หรือชิมหัว, ลี้อผ่า (ไม้) งวงผ่า (ปลา) วัวะเกี้ย (ถั่ว) เส้นจาง
 เสนมู เสนล่อ เสนจ้อ เสนมี เสนยาง เซงวอง เซงดี เซงเลี้ยว เลาดี้ -
 หรือลีจา ฯลฯ จำนวนลีซอในประเทศไทยมีมากกว่า ๒๐,๒๒๒ คน รวม ๕๐ หมู่บ้าน
 หมู่บ้านละ ๑๕ - ๕๐ หลังคาเรือน รวมอยู่บนภูเขา ซึ่งสูงกว่าระดับน้ำทะเลระหว่าง
 ๔,๐๐๐ - ๕,๐๐๐ ฟุต

ลีซอเป็นพวกชอบอพยพเร่รอนไปหลายดินแดน และใช้ชีวิตสังคมกับชนหลายชาติ
 หลายเผ่า ภูษาจีนฮ่อ มูเซอ อีโก้ ไทยใหญ่ และภาษาดั้งถิ่นภาคเหนือของไทยด้วย
 ผู้หญิงลีซอหัวผมแสดกลาง เกตุามวยไวข้างหลัง แล้วโพกผ้าสีดำพื้นใหญ่ และนิยมใช้สี
 ญูคณามากกว่าชาวเขาเผ่าอื่น หม่อมสาวชาวลีซอชอบแสดงความรักกัน ณ ครกกระเดื่อง
 คำข้าว กลางลานบ้านหรือบริเวณใกล้ ๆ กัน ความสุขของผู้ชายชาวลีซอผูกไว้เป็นคำ
 โคลงแปลได้ว่า "คิมสุรา คิมน้ำชา รับประทานอาหาร และรวมประเวณี" ทุกคนเกิดมา
 หาความสุขจากสิ่งเหล่านี้

๕. เผ่าอีโก้ (๑๒) (อะชา) ชาวอีโก้ได้เข้ามาอยู่ก่อนเหนือสุดของประเทศไทย
 ไทย เมื่อประมาณ ๖๐ ปีมาแล้ว แต่เป็นจำนวนเล็กน้อย เข้ามามากในระยะ ๒๐
 ปีนี้ มีประมาณ ๓๐,๐๐๐ คน ๕๐ หมู่บ้าน ๆ ละ ๓๐ - ๔๐ หลังคาเรือน

ชาวอีโก้มีอยู่ในเขตจังหวัดเชียงราย การแต่งกาย ผู้ชายไว้ผมจุกเดี่ยวตรง
 กลาง ศีรษะโพกผ้า สวมเสื้อกางเกงสีดำแบบจีน ผู้ชายมีภรรยาหลายคนไม่ได้ ด้เรือน
 ไม่ชอบ ชาวอีโก้มีหลายตระกูล เช่น ตระกูล อามอ อาเชอ มูรี ลีจ้อ มาเยอ
 สิมือ นารี อามี มาเว ฯลฯ พวกที่อยู่ในไทยเป็นตระกูลมูรีกับมาเยอ

๑๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒ - ๓.

สุนัขคำเป็นอาหารโปรดของชาวอีโก นิยมใช้คอนรับผู้มีเกียรติที่ไปเยี่ยมเยียน
กลางลานคินในหมู่บ้าน เรียกว่าลานสาวกอด ใช้เป็นที่เต้นรำ และหนุ่มสาวกอดครักสัมผัส
ฝากรักกัน เมื่อคู่ใดถูกใจกันก็จูงมือกันไปชมสวรรค์กลางพื้นคินหรือบนขอนไม้ ตามบริเวณ
นั้นได้ เขาถือว่าเกิดมาโตเป็นสาวแล้ว จึงแสวงหาความสุขกับชายหนุ่มเสียก่อนแล้วจึง
คอยแต่งงาน

๖. เผ่ามูเซอ^{๑๓} (ลาฮู) ภาษาไทยใหญ่แปลว่า พรานป่า อยู่ในประเทศ
ไทย ประมาณ ๑๖,๐๐๐ คนเศษ ในเขตจังหวัดเชียงราย ลำปาง เชียงใหม่ แม่-
ฮ่องสอน ตาก ชาวมูเซอตั้งบ้านเรือนอยู่บนภูเขาที่สูงกว่าระดับน้ำทะเลระหว่าง
๓,๐๐๐ - ๔,๐๐๐ ฟุต

ชายและหญิงมูเซอ มีลักษณะและการทำงานเท่าเทียมกัน ถือคติว่า เมื่อมีทองฟ
เดี่ยว แขนคินเดี่ยว ก็ต้องมีนิ้วเดี่ยวเมียเดี่ยว ชาวมูเซอชอบการเต้นรำมาก ชอบ
เต้นรำเป็นหมู่ ๆ พร้อมเพรียงกัน

ชาวมูเซอแบ่งออกเป็น ๒ เผ่าย่อย คือ

๖.๑ มูเซอแดง (ยี-ยา-ลาลามา) ความหมายของคำนี้มาจากเสื้อผ้า
ของผู้หญิงซึ่งชอบขลิบควยผ้าสีแดง กว้างขนาดผ้ามีอบนเสื้อสีค่านั่นเอง ตั้งบ้านเรือน
อยู่สูงกวาระดับน้ำทะเล ระหว่าง ๓,๐๐๐ - ๔,๐๐๐ ฟุต ชาวมูเซอไม่ชอบหิวลม อาย
น้ำ ชำนาญในการล่าสัตว์มาก สามารถล่าสัตว์ใหญ่ ๆ ควยหนาไม้ หัวหนามุขานเรียก
"ละกอ" กับ "ปูจอง" ปูจองมีหน้าที่ทางศาสนา มีอิทธิพลเหนือหัวหน้า บางหมู่บ้านหัว-
หนากับปูจองเป็นคน ๆ เดียวกัน ชอบสูบบุหรี่

๖.๒ มูเซอคำ (ลาฮูนา) ชอบแต่งกายด้วยเสื้อผ้าสีคำมากกว่าสีอื่น
ในปีหนึ่งจะมีพิธีอาบน้ำเพียงครั้งเดียว มีการเลี้ยงอาหารและเต้นรำฉลอง พวกนี้ไม่
ชอบสูบบุหรี่

^{๑๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒.

๖.๓ มูเซอกูย (ลาฮูตี, ลาฮูหลวง) ชอบสะพายคอบหรือเหน็บมีคัสสัน ประจำ มีความชำนาญในการใช้คอบมาก บ้านเรือนสร้างแข็งแรงกว่ามูเซออื่น มีการแต่งกายสองแบบ แบบหนึ่งแต่งกายคล้ายมูเซอแดง . อีกแบบหนึ่งแต่งกายคล้ายเผ่าลีซอ มูเซอกูยมีจำนวนน้อยกว่ามูเซออื่น

๖.๔ มูเซอเซเด (ลาฮูนาเมี้ยว) การแต่งกาย ภาษาพูด คล้าย - มูเซอคำ. มูเซอมีภรรยาหลายคนได้

๓. เผ่าดิน (คะฉิ่น, ขดิ่น) เป็นชาวเขาที่มีเพียงหมู่บ้านเดียวที่อำเภอระ (Rae) จังหวัดน่าน สํารวจเมื่อปี ค.ศ. ๑๙๖๑ มีประชากรประมาณ ๑๘,๕๐๐ คน^{๑๕} สมาชิกในครอบครัวมีประมาณครอบครัวละ ๖ คน อพยพมาอยู่ในประเทศไทยนานกว่า ๔๐ ปี

ชาวดินแต่งกายแบบชาวพื้นเมืองจังหวัดน่าน แล่สีของเครื่องแต่งกายยังนิยมแบบเดิมอยู่ คือ แดง เหลือง และดำ^{๑๕} ชาวดินนี้ทำงานหนัก เดินคอนซางชา มีใบหนาเส้รา ๆ และมีลักษณะคล้ายชาวขมุมาก^{๑๖}

๔. เผ่าลัวะ เป็นชาวเขาที่อยู่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมากกว่าจังหวัดอื่น ๆ ในภาคเหนือ ส่วนใหญ่จะอยู่ทางตะวันออก ตะวันออกเฉียงเหนือของตัวเมืองแม่ฮ่องสอน และ ทางตะวันออกเฉียงใต้ของอำเภอขุนยวม ส่วนอำเภออื่นมีกระจุกกระจาย ชาวเขาเผ่านี้นิยมตั้งบ้านเรือนทางออกไปจากตัวเมือง เป็นหมู่บ้านของพวกเขาเองโดยเฉพาะ

^{๑๕} Gordon Young, op. cit., p. 65.

^{๑๕} Gordon Young, op. cit., p. 66.

^{๑๖} Gordon Young, op. cit., p. 67.

ชาวตะวันตกถือมี เวลาจะปลูกพืช สร้างบ้านเรือนหรือเจ็บไข้มักมีการฆ่าสัตว์
เลี้ยงเซ่นผี

วัฒนธรรมและประเพณีของชาวเขา

ชาวเขาทุกเผ่ามีความยึดมั่นเป็นอันเดียวกันในหมู่ชนร่วมเผ่า เห็นคุณค่าใน
รูปของเครื่องแต่งกาย ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรมทางศาสนา ชาวเขา
เหล่านี้จะรักษาลักษณะประจำเผ่าของตนไม่เปลี่ยนแปลง และจะแต่งงานภายในเผ่า
เดียวกันเท่านั้น ไม่มีการแต่งงานข้ามเผ่า ยกเว้นมุเซอ ลีซอ อักอ เพราะอยู่ใน
ตระกูล พม่า - ชีเบต ควบกัน แยกพันน้อยมาก. ชาวเขานิยมแต่งงานแบบ Mono-
gamy (บ่าวเดียวเมียเดียว)

ระบบครอบครัว มี ๒ แบบ

๑. แบบ Nucleus Family คือ ในบ้านเดียวกันมี สามี่ ภรรยา
และบุตร ซึ่งมุเซอนิยมแบบนี้
๒. แบบ Extended Family คือ ในบ้านเดียวกันมี พ่อ แม่ บุตร ที่ยังไม่
แต่งงาน และพวกบุตรชายที่แต่งงานแล้ว ซึ่งพวกแม่และเขานิยมแบบนี้

ความเชื่อดู

ชาวเขาแทบทุกเผ่ามีภูมิลำเนาและวิถีชีวิตต่างกัมาหลายชนิด การดำรง
ชีพของพวกเขาสวนใหญ่ขึ้นอยู่กับปีประเภทต่าง ๆ. แม้แต่การตั้งบ้านเรือนและเลือก
ที่พำนักก็ขึ้นอยู่กับผีที่เขาเชื่อดู โดยประกอบพิธีกรรมทั้งกลางวันเป็นบุคคลสำคัญในสังคม
ของเขา ฉะนั้น จึงใคร่ขอกล่าวถึงความเชื่อของแต่ละเผ่าซึ่งจะมีผลกระทบกระเทือน
ต่อการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐมาด

กันความเชื่อดูในสังคมของพวกแม่แบ่งออกเป็น ๓ ระดับ ระดับสูงสุด
เรียกว่าผีฟ้า ซึ่งเชื่อว่าเป็นผู้สร้างสรรพสิ่งทั้งหลาย มีอำนาจทั้งในทางคุณและโทษ

คอมมนุษย์ ผู้ใดทำดีเมื่อตายดีฟ้าจะให้อยู่ในสวรรค์ คนทำชั่วจะต้องตกนรก ระวัง
 ร่องลงมาใดแก่ผีหมู่บ้าน หมู่บ้านแห่งหนึ่งจะมีผีประจำอยู่รูปหนึ่งซึ่งจะคุมครองให้ชาว
 บ้านร่มเย็น ผีระคัมทำที่สุดใดแก่ผีบรรพบุรุษซึ่งจะคอยปกป้องรักษาให้ครอบครัวมีความ
 สุขสบาย^{๑๗} ผีบรรพบุรุษนั้นนับว่าสำคัญและใกล้ชิดกับชาวเขาเผ่าแม่มาก ประเพณีที่
 สำคัญ ๆ มักจะเกี่ยวกับผีบรรพบุรุษทั้งสิ้น ฉะนั้น จึงไม่น่าแปลกใจที่ประเพณีเกี่ยวกับ
 การทำศพจะเป็นพิธีที่ใหญ่ที่สุด นอกจากนี้ประเพณีต่าง ๆ ซึ่งชาวแม่อึดปฏิบัติ พวก
 เขาเชื่อว่ามีผีรูปหนึ่ง ๆ ประจำอยู่ ควบคุมให้ปฏิบัติ และลงโทษแก่ผู้ฝ่าฝืน

สำหรับพวกเขาความเชื่อถือคล้ายคลึงกับแม้ว คือนับถือผีฟ้าและผีบรรพบุรุษ
 มาก เชื่อว่าเป็นผีที่ให้คุณและนิยมเช่นสรวง ค่ายหมูและไก่อยู่เสมอ พวกเขานิยมเก็บ
 ภาวากผีที่สำคัญเล็ก ๆ ไว้ และจะนำมาแขวนเมื่อมีพิธีสำคัญ ๆ นอกจากนี้พวกเขา
 ยังเชื่อว่ามีผีอีกประเภทหนึ่งซึ่งไม่ให้คุณ คอยแค้นงาย จึงต้องทำพิธีเช่นสรวงเพื่อ
 เอาใจอยู่เสมอ ๆ

สำหรับพวกมูเซอ พวกนี้เชื่อถือผีและวิญญาณมากมาย และผู้ประกอบพิธีนี้ว่ามี
 มีอิทธิพลเหนือคนในเขาเกือบันมาก เชื่อกันว่าวิญญาณอยู่ในโลกนี้ก่อนมนุษย์ และมี
 อำนาจเหนือมนุษย์ โดยแบ่งวิญญาณออกเป็น ๓ ประเภท คือ ประเภทแรกเรียก
 "ดยุชา" เป็นผีเมตตากรุณา และจะลงโทษผู้กระทำความชั่ว ประเภทที่สองเรียก
 "นี" ซึ่งอยู่ประจำบ้าน ป่า และน้ำ โดยปกคิแล้ววิญญาณนี้จะไม่ยุ่งรายคอมมนุษย์ แต่
 ถ้าไม่เช่นสรวงอย่างเพียงพอก็อาจบันดาลให้เจ็บป่วยถึงตายได้ ประเภทสุดท้ายเป็น
 วิญญาณของบุคคลที่ตายผิดธรรมชาติ เช่นถูกเสือกัด ตกต้นไม้ เรียกว่า "เซะมาตเงะ"
 แปลว่าตายไม่ดี วิญญาณประเภทนี้เป็นวิญญาณร้าย ต้องขับไล่ให้พ้นในหมู่บ้านของมูเซอ

---

^{๑๗} ภักดิ์ ชมภูมิ่ง, ชาวเขาเผ่าแม้วในประเทศไทย, (คัดจากวิทยานิพนธ์
 เรื่อง สถาบันผู้นำและการปกครองตัวเองของชาวเขาเผ่าแม้ว) หน้า ๑๖.

ทุกแห่งจะต้องมีผู้ประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับความเชื่อถือดังกล่าวอย่างน้อย ๑ คน คือ ปอญ แต่อาจจะให้ครบแล้วจะต้องมีถึง ๕ คน คือ ปอญ ชาลาปา ลาชปา อาจารย์ และคาโซมา คามลำคัม

อีกก็เชื่อว่าทุกสิ่งที่มีปีศาจคอยดูแลรักษา แม้แต่ต้นไม้ ใบหญ้า พระเจ้าของเขาก็คือความว่างเปล่าอันมองไม่เห็นตัวตน และเชื่อว่าความว่างเปล่าเป็นที่สถิตของดวงวิญญาณแห่งบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว สำหรับวิญญาณที่สถิตอยู่ตามหมู่บ้านเป็นพระเจ้าองค์ใดก็ตาม ฉะนั้นพวกนี้จึงนิยมเซ่นสรวงผีไว้เพื่อให้ผีดูแลรักษาไว้แทนตน และบันดาลให้พืชผลงอกงาม โดยเลือกต้นไม้ใหญ่ซึ่งเชื่อว่าเป็นที่สถิตของผีไว้ พวกนี้ก็เคารพสักการะพวกผีใหญ่เพราะถือเป็นตัวแทนของดวงวิญญาณบรรพบุรุษ มีการเซ่นสรวงบรรพบุรุษซึ่งเรียกว่า "ปีศาจ"

ลีซอเชื่อว่าโลกนี้เต็มไปด้วยผีทั้งดีและร้าย ดวงวิญญาณบรรพบุรุษถือเป็นวิญญาณที่ดีงาม พวกเขาเคารพนับถือมาก ทุกบ้านจะมีแท่นบูชาเรียกว่า "ตาปี" นอกจากดวงวิญญาณบรรพบุรุษแล้ว ชาวลีซอเชื่อว่าแม่น้ำ หุบเขา ป่า มีผีปกปักรักษาอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นผีที่โกรธง่าย พวกเขาต้องคอยเอาใจใส่ ไม่ซัดใจผี ไม่สร้างสะพานข้ามแม่น้ำใหญ่ เพราะผีจะโกรธ ก่อนแห้วถางป่าจะต้องเสี่ยงทายเสียก่อนว่าผีป่าจะพอใจหรือไม่ โดยใช้กระดูกไก่เสี่ยงทาย บางคราวเคราะห์ร้ายเสี่ยงทายได้กระดูกไก่ลงมาดำ เป็นอันว่าจะตะคองที่ทำไมบริเวณนั้นไม่ได้ ต้องไปหาที่เสี่ยงทายใหม่ ในหมู่บ้านก็มีผีประจำซึ่งจะต้องเซ่นสรวงเพื่อผีจะใจปกปักรักษา โดยการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{๑๘}Anthony R. Walker, "Tribesmen and Peasants in North Thailand," (Proceedings of The First Symposium of The Tribal Research Centre) Chiangmai, Thailand. 1967, p. 7.

^{๑๙}ขอบ คชานันท์, รายงานการสำรวจชาวเขาเผ่าอีกอ (พิมพ์ค้ำเนา).

มาหมุ่และยิงปืนเพื่อไล่ให้ผีเลวตกใจหนีไป ผีก็ ๆ จะได้อีกเครื่อง เช่น^{๒๐} ผู้ประกอบพิธีเกี่ยวกับค่านี้ได้แก่มอผีซึ่งจะเข้าทรงเพื่อรักษาโรคต่าง ๆ มีกรรมวิธีเช่นเดียวกับคนในพื้นราบ

สำหรับกะเหรี่ยง เชื่อว่าดวงวิญญาณผีป่าหรือบรรพบุรุษของตนเวียนว่ายไปมา และไม่อยู่ประจำแห่งหนึ่งแห่งใดแน่นอน อาจลอยดวงมาหาเขาได้ในชั่วพริบตาเสีย ถ้าจืดเครื่อง เช่นสังเวจและอัญเชิญมา โดยปกติแล้วเขาจะทำการ เช่นสรวงก็ต่อเมื่อมีผู้หนึ่งผู้ใดปฏิบัติตนผิดไปหรือไม่ถูกต้องตามประเพณี หรือเจ็บป่วย หมอผีประจำหมู่บ้านจะเป็นผู้ทำพิธี^{๒๑} กะเหรี่ยงนับว่าเป็นชาวเขาเผ่าที่มีผู้ถือศาสนามากที่สุด

นอกจากชาวเขาจะนับถือผีแล้ว ในระยะหลังศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ได้เข้าไปมีบทบาทและมีอิทธิพลต่อชาวเขามากขึ้น ในทางศาสนาพุทธนั้น พระภิกษุสงฆ์ไทยได้ขึ้นไปเผยแพร่วรรณธรรมศาสนาแก่ชาวเขา ซึ่งเรียกว่า "พระธรรมจาริก" โดยมีวิธีดำเนินงานดังนี้

ทุกปีประมาณเดือนธันวาคม เจ้าคณะอำเภอ และจังหวัดจะคัดเลือกพระภิกษุที่สมัครใจเสียสละ ขึ้นไปเผยแพร่วรรณธรรมศาสนาแก่ชาวเขาคตามหมู่บ้านที่ศาสนาพุทธและศาสนาอื่นยังไม่เข้าไม่ถึง พระภิกษุเหล่านี้เป็นคนไทยพื้นราบ จะขึ้นไปปฏิบัติงาน ๔ เดือนบ้าง ๑ ปีบ้าง นอกจากนี้ยังมีพระภิกษุสามเณรที่เป็นชาวเขา ซึ่งได้ศึกษาเล่าเรียนมาแล้วไม่น้อยกว่า ๑ ปี เขารวมเป็นคณะพระธรรมจาริก ออกไปปฏิบัติงานตามเผ่าของตน รวมไปถึงพระธรรมจาริกด้วย

^{๒๐} บุญช่วย ศรีสวัสดิ์, ๓๐ ชนชาติในเชียงใหม่ พระนคร: คลังวิทยา, ๒๕๐๔. หน้า: ๓๒๖.

^{๒๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า: ๓๔๕.

หากมีชาวเขาเลื่อมใสต้องการจะบวชในพระศาสนา ทางพระธรรมจาริกก็
บวชให้ โดยผู้ที่บวชต้องมีคุณสมบัติดังนี้^{๒๒}

๑. ต้องอ่านออกเขียนได้
๒. ต้องบวชไม่น้อยกว่า ๑ พรรษา
๓. มีอายุไม่ต่ำกว่า ๑๕ ปี และไม่เกิน ๓๕ ปี

ภิกษุสามเณรชาวเขาที่บวชแล้ว จะถูกส่งไปรับการศึกษาเล่าเรียนที่ศูนย์ฝึก
อบรมพระพุทธศาสนาแก่ภิกษุสามเณรชาวเขาที่วัดศรีโสดา เชียงคานยสุเทพ จังหวัด
เชียงใหม่

ส่วนศาสนาคริสต์นั้น เจมส์ แมคคาร์ธี^{๒๓} กล่าวว่า ในปี ค.ศ. ๑๘๘๗
แมคกิดลารี ซึ่งเป็นหมอสอนศาสนาในหมู่บ้านเซอ โกลออำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัด
เชียงรายได้จาริกไปเผยแพร่ศาสนาที่อำเภอแม่จัน และที่อื่น ๆ อีก ปีคือจุดเริ่มต้น
ของการเผยแพร่ศาสนาคริสต์แก่ชาวเขาในประเทศไทย

ชาวเขาที่นับถือศาสนาคริสต์โดยเฉลี่ยแล้วมีไม่มากนักในประเทศไทยมีเผ่า
อีก้อ นับถือศาสนาคริสต์ประมาณ ๑๐ ครอบครัวนั้น^{๒๔} ชาวเขาที่นับถือศาสนา

^{๒๒} ประสิทธิ์ ติศวัณ, คู่มือการปฏิบัติงานสำหรับเจ้าหน้าที่หน่วยพัฒนาและ
สงเคราะห์ชาวเขาเคลื่อนที่ กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย (พิมพ์ค-
สำเนา), หน้า ๑๔ - ๑๕.

^{๒๓} เจมส์ แมคคาร์ธี อ้างจาก ฟินิจ พิซซิกัลป์, "ประวัติชนเผ่ามูเซอใน
ประเทศไทย ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชนเผ่ามูเซอ (พิมพ์ค-
สำเนา), หน้า ๘.

^{๒๔} ครอบ ครวอนันท์, อีก้อ (ศูนย์วิจัยชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์,
พิมพ์ค-
สำเนา), หน้า ๗.

คริสต์มากที่สุดกว่าเผ่าอื่น ไคแกะเหริ่งสะกอ ซึ่งเป็นเตอร์อินตัน^{๒๕} ใค่างหลักฐานของพบว่าใน ค.ศ. ๑๕๓๑ กะเหริ่งสะกอนับถือศาสนาคริสต์ร้อยละ ๒๕ ส่วนมากนับถือศาสนาพุทธ

ดังนั้นจึงเห็นว่าในปัจจุบันนี้กะเหริ่งนับถือศาสนาพุทธและคริสต์มาก แต่ถึงกระนั้นการนับถือนี้ของเขาก็กังมีอยู่

สภาพเศรษฐกิจของชาวเขา

การอาชีพ

การประกอบอาชีพหลักของชาวเขาอาจแบ่งได้เป็น ๒ ลักษณะ คือการเพาะปลูก การมีอาชีพรับจ้าง สำหรับในแถบแรกนั้นให้รายได้ประมาณ ๓,๒๐๐ - ๓,๖๐๐ บาท ซึ่งนับเป็นรายได้สูงสำหรับการครองชีพของชาวเขาซึ่งไม่มีสิ่งที่จะต้องจับจ่ายใช้สอยนัก นอกจากซื้อเกลือและเครื่องประดับเล็ก ๆ น้อย ๆ โดยปกติแล้วพวกลีซอ มูเซอ อีกอ แมว และเย้า มักจะปลูกผักรวมกับพืชอื่น เช่น ข้าวโพด และถั่ว และมักจะกันที่ไร่ส่วนหนึ่งเพื่อเพาะปลูกข้าว สำหรับการเพาะปลูกชาวเขาไม่มีเครื่องมือเครื่องไม้มากนัก เขามักจะใช้ไม้เล็ก ๆ ชุกหลุม แล้วหยอดเมล็ดพันธุ์ผักหรือข้าวลงไป แล้วปล่อยให้ตามยถากรรม ถ้ามีฝนเพียงพอก็จะได้ผลผลิตมาก ชาวเขาเพียงแต่คอยดูมิให้วัชพืชขึ้นงอกงามในแปลงพืชมากไปเท่านั้น

ช่วงเวลาในกิจกรรมทางเศรษฐกิจทั้งหมด อาจารย์รวมได้ในรูปปฏิทินการเกษตรของชาวเขา ดังนี้ ^{๒๖}

^{๒๕}ปีเตอร์ อินตัน, กะเหริ่งโปในภาคเหนือของประเทศไทย (พิมพ์ครั้งที่สาม), หน้า ๑๕.

^{๒๖}กรมประชาสัมพันธ์ กระทรวงมหาดไทย, เรื่องเดิม, หน้า ๒๒.

- มกราคม - กรีดฝืนและเก็บยางฝืน
 คายหญ้าในไร่ฝืน
 ขนข้าวเปลือกจากไร่ไปใส่ยุ้งในหมู่บ้าน
 เลือกลูกดินใหม่เพื่อการปลูกข้าว
- กุมภาพันธ์ - กรีดฝืนและเก็บยางฝืน
 โคนและเผาป่า เพื่อเตรียมที่ปลูกข้าวและข้าวโพด
- มีนาคม - โคนและเผาป่า เพื่อเตรียมที่ปลูกข้าวและข้าวโพด
 หมกตุ๊กการ เก็บฝืน
 ทายตุ๊กการ คายชาย ส่วนใหญ่บนเขา
- เมษายน - โคนและเผาป่า
 เตรียมการขึ้นสู่ค้ำสำหรับฤดูหว่าน
 ปลูกพืชผสม มันฝรั่ง และข้าวโพด
- พฤษภาคม - ปลูกข้าว
 ปลูกพืชผสม และพริก
 ถางหญ้าในไร่ข้าวโพด
- มิถุนายน - ถางหญ้าในไร่ข้าวและข้าวโพด
 ปลูกพืชผสม
- กรกฎาคม - ถางหญ้าในไร่ข้าว
 เก็บเกี่ยวข้าวโพด
 เก็บเกี่ยวพืชที่ปลูกผสม
 เตรียมที่ดินสำหรับปลูกฝืน
- สิงหาคม - เก็บข้าวโพด
 เก็บพืชที่ปลูกผสมและมันฝรั่ง
 เตรียมที่ดินสำหรับปลูกฝืน

- กันยายน - ปลุกผีในพันธุเภา
ปลุกผีธมสม
เกี่ยวข้าวพันธุเภา
เก็บพริกและพริกขี้หนูปลุกธมสม
- ตุลาคม - ปลุกผีในพันธุหนัก
ตางหญ้าในไร่ผืน
เกี่ยวข้าวและตากข้าว
เก็บเกี่ยวผีธมสม
- พฤศจิกายน - ตางหญ้าในไร่ผืน
เกี่ยวข้าวพันธุหนัก
เก็บพริกและผีธมสม
นวดข้าว
- ธันวาคม - กรีดผืนและเก็บผืน
ตางหญ้าในไร่ผืน
นวดข้าวพันธุหนัก
ขนข้าวเปลือกออกจากไร่ไปเก็บในยุ้ง
เริ่มฤดูการค้าขาย

เฮาแม่ว^{๒๗}

แม่วเป็นชาวเขาที่มีรายได้สูงสุด โดยเฉลี่ยแล้วแม่วจะมีรายได้ประมาณปี ละ ๓,๐๐๐ - ๓,๕๐๐ บาทตลอดรอบครัว แม่วส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพในทางเพาะปลูก

เจิ่น : ข้าวและปลูกพืชอื่น ๆ มี น้ำเต้า มัน ข้าวโพค พริก หัวผักกาด ปอ
คราม ยาสูบและฝิ่น

กะเหรี่ยง ๒๘

กะเหรี่ยงมีอาชีพในทางปลูกข้าว ทำนาคำ แต่พวกอยู่บนภูเขาทำอะไรเดือน
ลอย แต่ละครอบครัวในหมู่บ้านจะมีไร่นา คิคเฉลี่ยแล้ว ๒ ไร่ มีพื้นที่ไม่มีที่กินอยู่
ประมาณ ๓๓ - ๓๕ เพอร์เซ็นต์ ที่จะต้องช่วยเหลือเก็บเกี่ยว เพื่อแลกเปลี่ยนข้าว
พวกกะเหรี่ยงสะกอที่อยู่หุบเขาสูงมักจะเป็นผู้ที่มีที่ดินเองและปลูกพืชผักต่างๆ ซึ่งจะมี
ประมาณ ๖๐ % การคำนวณผลผลิตจากไร่เดือนลอย มีความยากลำบาก ทั้งนี้
เนื่องจากต้นพืชอาจเจริญเติบโตอยู่เพียงบางส่วนของไร่ และไม่ได้ผลเต็มที่ การ
บริโภคโดยเฉลี่ยในหนึ่งปีของครัวเรือนไร่นาข้าวเปลือก ๑,๒๓๔ กิโลกรัม กะเหรี่ยง
บางครอบครัวจะไร่นาปนกับข้าวโพคกับประทาน แต่ก็ใช้ในกรณีที่ค้ำขันหรือออกอยาก
จริง ๆ

อีก้อ ๒๙

อาชีพสำคัญของพวกอีก้อ คือการเพาะปลูกแบบไร่เดือนลอย การล่าสัตว์
ไม่ได้ทำกันเป็นอาชีพสำคัญอย่างชาวมูเซอ พืชที่ปลูกมี ข้าว ข้าวฟ่าง ข้าวเคี้ยว
อ้อย พริก ผัก ถั่ว แตง และกล้วย กล้วยส่วนมากปลูกในส่วนนอกบ้าน ส่วน
ครัวทำกันน้อย นอกจากนี้พวกอีก้อยังปลูกยาสูบ ชา และฝ้าย พวกอีก้อมีการเปลี่ยน
ข้าว ฝ้าย และแรงงาน เช่น การทำไร่หะอย่างง่าย ๆ และการรักษาพยาบาลระหว่าง
หมู่บ้าน รายได้ประจำปีของพวกอีก้อประมาณ ๑,๔๐๐ บาทต่อปี

๒๘ ปีเตอร์ ฮินตัน, เรื่องเดิม, หน้า ๑๓.

๒๙ ขอบ คชานันท์, เรื่องเดิม, หน้า ๓.

๓๐ มูเซอ^{๓๐}

มูเซอมีชีวิตผูกพันอยู่กับเกษตรกรรมตลอดปี ฐานะทางเศรษฐกิจไม่มั่นคง มูเซอทำอะไรเลื่อนลอย และปลูกฝิ่น มูเซอชอบทำการเพาะปลูกตามไหล่เขาสูงชัน ส่วนประกอบทางเศรษฐกิจอย่างอื่นก็มีบ้างไม่มากนัก อาทิ เช่น การเลี้ยงสัตว์ การล่าสัตว์ และการสะสมของป่า

๓๑ ลีซอ^{๓๑}

อาชีพชาวเขาเผ่าลีซอปลูกพืชหลัก ๓ ชนิด คือ ข้าว ข้าวโพด และมีน นอกจากนั้นก็มีการค้า เฝือก มันฝรั่ง มะเขือเทศ พริก ถั่วเหลือง บางหมู่บ้าน ปลูกชาและต้นทอควย การปลูกข้าวมักจะปลูกในพื้นที่ที่หักร้างตางพงใหม่ ปลูกซ้ำที่เดิมประมาณ ๒ - ๓ ปี แล้วก็ทิ้งย้ายไปบุกเบิกที่ดินแห่งใหม่ การปลูกข้าวปลูกในเดือนพฤษภาคม เก็บเกี่ยวต้นเดือนธันวาคม ข้าวโพดปลูกต้นเดือนเมษายน และเก็บผลในเดือนสิงหาคม การปลูกฝิ่น เริ่มหว่านในเดือนกันยายน และเก็บในเดือนธันวาคมถึงเดือนมกราคม ลีซอเป็นพวกที่มีความขยันขันแข็ง ฐานะความเป็นอยู่ไม่ยากจนเกินไปนัก ทุกครอบครัวมีพอใช้พอกิน

๓๒ เย้า^{๓๒}

เย้าเป็นชาวไร่ที่ขยันขันแข็ง จึงทำให้มีฐานะทางเศรษฐกิจดี เย้าทำการ-

^{๓๐}พินิจ พิรัชต์ศิลป์, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชาวเขาเผ่ามูเซอ (พิมพ์อัสค้ำเนา), หน้า ๒๔.

^{๓๑}ประเสริฐ ชัยพิฤตติ, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชาวเขาเผ่าลีซอ (พิมพ์อัสค้ำเนา), หน้า ๑๑.

^{๓๒}ชอบ กษานันท์, เรื่องเดิม, หน้า ๙.

เกษตรแบบไร้เงื่อนไข ทว่าการเพาะปลูกแบบโค่นป่า ปลูกข้าวไร่ นับว่าเป็นการ
ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ อันมีผลทำให้ฝนไม่ตกตามฤดูกาล หรือเกิดน้ำหลากเพราะ
ไม่มีอะไรก็ถูกกัน อันจะทำลายทรัพย์สิน พืชผลของชาวพื้นราบได้ สมัยก่อนการค้าขาย
พื้นทำกันอย่างกว้างขวาง เข่าบางคนรวยมาก แต่ปัจจุบันรายได้ของชาวเขาเผ่าเข่า
ตกต่ำมาก เพราะรัฐบาลห้ามการสูบและขายฝิ่น

ถิ่น

ถิ่นเป็นชาวเขาเผ่าที่ไม่นิยมทำการค้าขาย แต่ทำไร่ข้าว ปลูกฝิ่นและพืชไร
อื่น ๆ บางเล็กน้อย เช่น ชา ดินรอบคองชาแต่ไม่นิยมกินใบเมี่ยงเลย รายได้เฉลี่ย
ของชาวเขาเผ่านี้เฉลี่ย ๑,๐๐๐ บาทต่อปี^{๓๓} ตลอดครอบครัว

สรุปสภาพทางเศรษฐกิจของชาวเขาโดยทั่วไป

เป็นระบอบเศรษฐกิจแบบเลี้ยงตัวเอง (Self Suffecient) กล่าวคือ
ชาวเขาจะปลูก ข้าว ข้าวโพด ถั่ว และเลี้ยงไก่ หมู และ วัว เพื่อบริโภคในครัว-
เรือน ฝิ่นเป็นพืชที่ทำรายได้เป็นเงินสดให้แก่ชาวเขามากที่สุด การทำการเพาะปลูก
แบบโค่นไม้ ทำลายป่าหรือทำไร่เลื่อนลอย เป็นผลเสียหายในทางด้านเศรษฐกิจต่อ
ส่วนรวมเป็นอย่างมาก เพราะเป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้ฝนไม่ตกตาม
ฤดูกาล และทำให้เกิดน้ำหลากได้เพราะไม่มีสิ่งกีดขวาง สรุปแล้วชาวเขาส่วนใหญ่มี
รายได้น้อย มีการอพยพและเคลื่อนย้ายอยู่บ่อย ๆ อันเป็นผลกระทบกระเทือนต่อความ
มั่นคงของชาติ

^{๓๓}

Gordon Young, op. cit., p. 66.

ปัญหาของชาวเขาต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ

๑. ปัญหาการทำลายป่า เนื่องจากชาวเขาทำไร่เลื่อนลอย เนื้อป่าและ
คนนำลำธารทางภาคเหนือถูกทำลายปีละ ๑๐๐,๐๐๐ - ๒๐๐,๐๐๐ ไร่ แบบโค่นแล้ว
เผา เพื่อทำที่อยู่อาศัย ปลูกฝิ่น ข้าวโพด พริก ถั่ว ผัก เพื่อใช้ในการบริโภค
เลี้ยงสัตว์ ฝิ่นนั้นทำให้ชาวเขารายได้ที่ดีที่สุดประมาณ ๓,๒๐๐ บาท ๓,๖๐๐ บาทต่อปี

๒. ปัญหาการปลูกฝิ่น

ฝิ่นเป็นพืชหลักซึ่งทำรายได้เป็นเงินสดให้แก่ชาวเขา และเป็นอาชีพที่
อำนวยความสะดวกแก่ชาวเขาในการซื้อขาย ในช่วงเวลาที่ฝิ่นสุกจะมีพ่อค้าขึ้นไปรับ
ซื้อถึงที่ โดยเฉพาะพ่อค้าชาวจีนฮ่อ บางคนขึ้นไปค้าขายกับชาวเขาโดยตั้งร้านค้า
จำพวกเครื่องอุปโภคบริโภค เช่น น้ำมันก๊าด ไม้ขีดไฟ เทียนไข เสื้อผ้า เกือบ
ขาด ในรูปของเงินเชื่อ ซึ่งให้กำไรไม่น้อยกว่า ๑๐๐ %^{๓๔} เมื่อถึงฤดูเก็บฝิ่นชาว
เขาก็จะชำระหนี้แก่พ่อค้าคนจีน ซึ่งพ่อค้าสามารถกำหนดราคาได้ตามชอบใจ โดย
ปกติจะอยู่ในราวประมาณกิโลกรัมละ ๔๐๐ บาท^{๓๕} เมื่อนำมาขายที่พื้นราบก็ได้กำไร
หลายเท่าตัว พ่อค้าจึงมีกำไรหลายเท่าตัว พ่อค้าจึงมีกำไรทั้งขึ้นและลง และเป็น
ผู้มีอิทธิพลต่อชาวเขาอย่างมากในทางเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าชาวเขาจะ

^{๓๔} คณะกรรมการสงเคราะห์ชาวเขา, การพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา,
มิถุนายน ๒๕๐๖, หน้า ๔.

^{๓๕} คณะนักสำรวจสหประชาชาติ, รายงานการสำรวจความต้องการทาง
เศรษฐกิจและสังคมในอาณาบริเวณที่ปลูกฝิ่นของประเทศไทย, มกราคม - กุมภาพันธ์
๒๕๑๐, พระนคร: โรงพิมพ์สำนักนายกรัฐมนตรี, หน้า ๖๑.

รู้ตัวว่าถูกพอลาเอาเปรียบ พวกเขาก็ยังสนิทสนมกับพอลาเป็นอย่างดี เพราะพอลา เป็นพวกเดียวที่คอยช่วยเหลือในยามทุกข์ยาก ฉะนั้น พวกเขาจึงหันหน้าเขาหาคน กลุ่มนี้มากกว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล

สำหรับปัญหาเรื่องการปลูกฝิ่นของชาวเขา แต่เดิมประเทศไทยไม่มีกฎหมาย เข้มงวดเกี่ยวกับฝิ่นนัก ฝิ่นเริ่มเข้ามามีบทบาทในประเทศเมื่อราว ๒๐๐ ปี มา นี้เอง นิยมสูบกันในหมู่ชาวจีนซึ่งทำงานหนัก นัยว่าเพื่อบรรเทาความเหน็ดเหนื่อย ต่อมาโคชขายวงกว้างออกไปทุกที่ รัฐบาลไคตระหนักถึงผลร้ายอันจะเกิดจากฝิ่นจึง ได้มีกฎหมายเกี่ยวกับฝิ่นขึ้นตั้ง เรนในปี ค.ศ. ๑๘๕๒ . . . ได้มีกฎหมายเกี่ยวกับ ขอสัมปทานทำไร่ฝิ่น และจำกัดการสูบฝิ่นให้อยู่ในขอบเขต แต่ถึงกระนั้นก็ตาม จำนวน ผู้เสพยาฝิ่นก็ยังมีเป็นจำนวนมาก รัฐบาลไคตระหนักถึงผลของการเสพยาฝิ่นทำให้สุขภาพ ของผู้เสพยาฝิ่นทรุดโทรม เกียจคร้านไม่ยอมทำกรงาน สุขภาพทางจิตเสื่อม หมด คุณค่าในทางเศรษฐกิจ และก่อให้เกิดอาชญากรรม^{๓๖} ดังนั้นรัฐบาลภายใต้การนำของ พอลา จอมพลเสนาบดี ขณะรัชต์ หัวหน้าคณะปฏิวัติ จึงได้ออกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๗ ลงวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๐๑ ห้ามการผลิตและการเสพยาฝิ่นรวมทั้งการมีฝิ่นไว้ในครอบครองโดยมอบให้กระทรวงมหาดไทยเป็นผู้ดำเนินการ^{๓๗} ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับนี้ หากจะพิจารณาในแง่ของกฎหมายแล้ว ย่อมจะมีผลกระทบบกระเทือนโดยตรง ต่อเศรษฐกิจของชาวเขา โดยเฉพาะเผ่าแม้ว เย้า ลีซอ มูเซอ และอีก

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{๓๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๐.

^{๓๗} ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ ๓๗, หนังสือราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๑๕ (ฉบับพิเศษ) ๕ ธันวาคม ๒๕๐๑, หน้า ๑ - ๓.

ซึ่งยังชีพอยู่ด้วยการทำไร่หรือผลิตฝิ่น^{๓๘} ซึ่งให้ผลผลิตเฉลี่ยประมาณ ๕ กิโลกรัม ต่อไร่^{๓๙} สำหรับราคาคืนคิมบนเขา กิโลกรัมละประมาณ ๔๐๐ บาท บางครอบครัว สามารถผลิตฝิ่นได้ถึงปีละ ๑๕ กิโลกรัม แต่โดยเฉลี่ยแล้วรายได้ของชาวเขาที่ปลูกฝิ่นอยู่ระหว่าง ๓,๕๐๐ - ๕,๐๐๐ บาท ซึ่งสูงกว่ารายได้โดยเฉลี่ยของชาวนาในพื้นที่ราบตามบริเวณที่อยู่ทางไกลเสียอีก^{๔๐} โดยปกติเชื่อกันว่าชาวเขาปลูกฝิ่น ๕ เถา คือ แม่ เข่า ลีซอ มูเซอ และอีก้อ เฉลี่ยแล้วในปีหนึ่งสามารถปลูกฝิ่นได้ประมาณ ๕ กิโลกรัม ต่อครอบครัว ซึ่งในรายงานของ Gordon Young รายงานว่ามีชาวเขาทั้ง ๕ เถา ประมาณ ๑๕,๖๗๘ ครอบครัว ฉะนั้น ในปีหนึ่งฝิ่นที่ผลิตในประเทศไทยจะมีประมาณ ๕๓,๐๐๐ กิโลกรัม คิดเป็นเงินไทยประมาณ ๔๒,๔๐๐,๐๐๐ บาท ดังรายละเอียดจากตารางข้างล่างนี้^{๔๐} (อนึ่ง ในรายงานของสหประชาชาติกล่าวว่า

ชาวเขาเฒ่า	จำนวนครอบครัว	จำนวนฝิ่นที่ผลิตได้ (กิโลกรัม)	คิดเป็นเงิน (บาท) (กิโลกรัมละ ๘๐๐ บาท)
แม่	๕,๗๒๐	๒๒,๘๘๐	๑๘,๓๐๔,๐๐๐
ลีซอ	๑,๔๕๐	๕,๘๐๐	๔,๖๔๐,๐๐๐
อีก้อ	๒,๖๐๐	๑๐,๔๐๐	๘,๓๒๐,๐๐๐
เข่า	๑,๒๐๐	๔,๘๐๐	๓,๘๔๐,๐๐๐
มูเซอ	๒,๒๘๐	๙,๑๒๐	๗,๒๙๖,๐๐๐
รวม	๑๓,๒๕๐	๕๓,๐๐๐	๔๒,๔๐๐,๐๐๐

^{๓๘} คณะนักสำรวจสหประชาชาติ, เรื่องเดิม, หน้า ๔๔.

^{๓๙} Pataya Saihoo, op. cit., p. 36.

^{๔๐} คณะนักสำรวจสหประชาชาติ, เรื่องเดิม หน้า ๗๗.

หากเฉลี่ยว่าครอบครัวหนึ่งมี ๖ คนแล้ว ฝิ่นที่ผลิตในประเทศไทยจะมีถึง ๗๕ ตัน คิดเป็นเงินไทยประมาณ ๕๕,๐๐๐,๐๐๐ บาท ทั้งนี้ คิดรวมถึงครอบครัวดินและกะเหรี่ยงที่ปลูกฝิ่นด้วย)

อย่างไรก็ดี ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับดังกล่าวคงกระทบกระเทือนหรือส่งผลในทางเศรษฐกิจแก่ชาวเขาเพียงทฤษฎีเท่านั้น ในทางปฏิบัตินับแต่เริ่มใช้กฎหมายนี้เมื่อปี ๒๕๐๑ เป็นต้นมา ยังไม่ปรากฏว่าจะมีแนวโน้มในอันที่จะส่งผลกระทบต่อชาวเขาโดยแท้จริงเลย ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากซากกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีอาวุธยุทโธปกรณ์และเครื่องมือที่ดีในการปฏิบัติงานตามกฎหมายในบริเวณซึ่งยากจะเข้าไปให้ทั่วถึง แม้ในทางปฏิบัติเราจะมีตำรวจชายแดนเข้าไปคลุกคลีกับชาวเขาอยู่เป็นจำนวนมากก็ตาม แต่ตำรวจชายแดนก็มีคิมีหน้าที่รับผิดชอบในการจับกุมหรือปราบปราม ตรงกันข้ามกลับมีหน้าที่ส่งเสริมมิตรภาพกับชาวเขา ฉะนั้น กฎหมายฝิ่นจึงขัดกับนโยบายของตำรวจชายแดน^{๔๑} อีกประการหนึ่ง หากเจ้าหน้าที่จะใช้วิธีเด็ดขาดกับชาวเขา ชาวเขาก็หาที่ลี้ลับกว่าเถาหรือย้ายไปตั้งหมู่บ้านเลย ไม่ถูกต้องกับวัตถุประสงค์ของรัฐบาลในอันที่จะให้การพัฒนาชาวเขาโดยรวบรวมชาวเขาให้อยู่เป็นกลุ่มก้อนซึ่งง่ายแก่การควบคุมและให้การช่วยเหลือโดยสะดวก ; การใช้กำลังปราบปรามโดยเข้มงวดกวาดขันจะทำให้ชาวเขารู้สึกว่าถูกกดขี่และบีบบังคับมากเกินไปทำให้ชาวเขารู้สึกไม่เป็นมิตรกับคนไทย และจะเป็นช่องทางให้ฝ่ายตรงข้ามยกเอามาเป็นข้ออ้างแล้วถือโอกาสแทรกซึมชาวเขาได้ ฉะนั้น ปัญหาเรื่องฝิ่นกับชาวเขารัฐบาลจึงต้องยอมให้วิธีอะลุ้มอล่วยและอ่อนข้อให้แก่ชาวเขาที่ยังคือคั้งยึดถืออาชีพทำไร่ฝิ่นอยู่ต่อไป นักวิชาการบางท่านได้ให้ความเห็นว่าการใช้กำลังเจ้าหน้าที่เขาทำลายล้างไร่ฝิ่นของชาวเขาโดยเด็ดขาดไม่ใช่วิธีการที่ถูกต้องในการขจัดปัญหาเรื่องฝิ่น หนทางที่ดีที่รัฐจะต้องโอนอ่อนผ่อนปรนกับชาวเขา เพราะการปลูกฝิ่นถือเป็นประเพณีซึ่งฝังรากลึกอยู่ในสายเลือดของชาวเขา การแก้ไขจะ

^{๔๑} Pataya Saihoo, op. cit., p. 39.

ต้องคอยเป็นค่อยไป และให้ชาวเขายอมรับสภาพของตนเองโดยทางอ้อมด้วยการใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดกับพ่อค้าที่ลักลอบซื้อขายฝิ่นในพื้นที่ราบ และกำหนดบทลงโทษหนักเมื่อเป็นเช่นนี้แล้วถ้าไรจากการค้าฝิ่นก็ไม่มีอิทธิพลจิตใจอีกต่อไป ด้วยวิธีการดังกล่าวเจ้าหน้าที่บ้านเมืองจะต้องเผชิญหน้ากับชาวเขาในลักษณะของผู้ขัดผลประโยชน์อีกต่อไป^{๔๒} และเมื่อชาวเขาขาดตัวกลางที่สำคัญก็จำเป็นต้องเปลี่ยนอาชีพเสียใหม่เพื่อความอยู่รอดของตนเอง อย่างไรก็ตาม การที่จะบีบบังคับชาวเขาโดยวิธีนี้รัฐบาลจะต้องออกทุนและกระเตรียมแผนการอาชีพใหม่สำหรับชาวเขาให้ทันกับเหตุการณ์ด้วย มิฉะนั้นชาวเขาอาจตกเป็นเครื่องมือของฝ่ายตรงข้ามในอันที่จะบ่อนทำลายอธิปไตยของชาติ เมื่อฝ่ายตรงข้ามสัญญาจะช่วยให้ชาวเขาได้พบกับสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

นอกจากปัญหาเรื่องการหาอาชีพใหม่ให้แกชาวเขาแล้ว เราจะต้องคำนึงด้วยว่าชาวเขามีฐานะเป็นเพียงผู้ผลิตเท่านั้น แต่ยังเป็นผู้เสียดินด้วย จากรายงานการสำรวจของสหประชาชาติประมาณว่า ผู้เช่าค่าเสียดินประมาณร้อยละ ๑๑.๘ ของประชากร แมวร้อยละ ๘.๕ ของประชากร เยอรอร้อยละ ๑๕.๘ ของประชากร หรือคิดเฉลี่ย ๑๑.๓๕๕ ก็โดกรัม^{๔๓} ฉะนั้นทราบได้ที่ชาวเขายังสูบฝิ่นติดอยู่ ชาวเขาจะเลิกปลูกฝิ่นไม่ได้

ผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับชาวเขาจะต้องคำนึงถึงปัญหานี้ และต้องหาทางบำบัดรักษาให้ชาวเขาขาดจากการสูบฝิ่นอย่างเด็ดขาดเสียก่อน มิฉะนั้นโครงการที่วางไว้ก็จะไม่สัมฤทธิ์ผลเพราะชาวเขาจะต้องผลิตฝิ่นเพื่อสูบและมีผลพลอยได้จากการผลิตนั้นด้วย และนอกจากนี้รัฐบาลจะต้องอำนวยความสะดวกให้แกชาวเขาพอสมควร โดยจัดสร้าง

^{๔๒} Pataya Saihoo, ibid., p. 41.

^{๔๓} คณะนักสำรวจสหประชาชาติ, เรื่องฝิ่น, หน้า ๘๖.

ร้านค้า เครื่องอุปโภคบริโภคในราคาถูก หากตลาดให้ชาวเขาจำหน่ายสินค้า และให้
ความสนใจแก่ชาวเขาให้มากขึ้น เพื่อแสดงให้พวกเขาได้ทราบว่ามีรัฐบาลได้เล็งเห็นถึง
การเสียสละอย่างใหญ่หลวงของพวกเขาที่มีต่อประเทศชาติและคนไทย และพยายาม
หาทางตอบแทนเขาด้วยวิธีการดังกล่าว เพื่อชาวเขาจะไม่รู้สึกว่าการเสียสละของตน
เป็นการเสียเปล่าไม่ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ใด

๓. ปัญหาทางศาสนสังคม ชาวเขามีความรู้สึกในความแตกต่างทางสังคม
รู้สึกเปรียบเทียบ และมีความไม่แน่ใจว่าเป็นพลเมืองของชาติใด ชาวเขาถือตนว่าไม่
มีสัญชาติ ทั้ง ๆ ที่เกิดและพำนักอยู่ในประเทศไทย ไม่ค่อยหวงแหนพื้นแผ่นดินไทยที่
ตนอาศัยอยู่ ไม่มีที่ยึดเหนี่ยวในสถาบันที่ตนรักและหวงแหน ซึ่งเป็นการง่ายที่จะเป็น
เป้าหมายของการดำเนินการของคอมมิวนิสต์

ชาวเขาบางเผ่ามีสังคมกึ่งเร่ร่อน เช่น มูเซอ กะเหรี่ยง เนื่องจากการทำ-
ไร่เลื่อนลอย ทำให้ต้องย้ายที่ทำกินอยู่บ่อย ๆ นอกจากนั้นสาเหตุอื่นก็มีผลให้โยกย้าย
ได้เหมือนกัน เช่น เหตุผลทางศาสนา และความเชื่ออื่น ๆ ^{๔๔}

นอกจากนี้ยังมีชาวเขาพวกแมว ที่อยู่ต่างหมู่บ้านกัน จะมีความสัมพันธ์ติดต่อกัน
กันเป็นประจำต้องไปมาหาสู่กันแทบทุกปี จากการติดต่อบนนี้ทำให้มีการลักลอบ
ข้ามแดนไปมากันอยู่เป็นประจำ การตรวจตราของเจ้าหน้าที่ทำไต่ยาก เพราะทะเลาะเบาะ
บานของแมวพวกนี้ไม่ไต่ทำหัวกันทุกหมู่บ้าน ^{๔๕}

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{๔๔}พินิจ พิรัชกัลป์, เรื่องเดิม, หน้า ๑๓.

^{๔๕}นุศิษฐ์ จินคาศรี, "ประวัติความเป็นมาของแมวบ้านแม่โต," ฉบับที่ ๑
วันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๐๕ (เอกสารโรเนียว), หน้า ๒๕ - ๒๖.

นอกจากนั้น พวกแม่ชอบฟังวิทยุกระจายเสียง ซึ่งกระจายเสียงเป็นภาษา
แม่ จึงอาจตกเป็นเครื่องมือของการโฆษณาชวนเชื่อของฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้ เพราะ
พวกนี้โดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกแม่มี เครื่องรับวิทยุฟังข่าวซึ่งกระจายเป็นภาษาแม่จาก
ฝ่ายกระบวนการประเทศลาวทุกวัน และรับฟังเป็นภาษาแม่ของฝ่ายแดง ชักชวน
ให้เขาออกนอกประเทศไปฝึกอาวุธ และโฆษณาชวนเชื่ออยู่เนือง ๆ^{๔๖}

การที่ชาวเขายูบนเขาสูง ๆ การติดต่อไม่สะดวก ย่อมยากในการที่จะทำ
ให้ชาวเขากลายเป็นคนไทย เพราะเจ้าหน้าที่บ้านเมืองและองค์การสาธารณะต่าง ๆ
ดูแลช่วยเหลือไปไม่ถึง ครั้นจะให้ชาวเขาเหล่านั้นอพยพลงมาพื้นราบ ก็จะทำให้เกิด
ปัญหาเกี่ยวกับความปลอดภัยทางชายแดน ที่เมื่อฝ่ายเราได้นำชาวเขามาอยู่ ณ ที่ราบ
เสียแล้ว ชาวเขาเผ่าอื่น หรือชาวเขานอกประเทศก็จะอพยพเข้ามาแทนที่ ทำให้เกิด
ปัญหาที่แก้ไม่ตก^{๔๗}

๔. ปัญหาบ้านการเมือง

จากหนังสือเอกสารต่าง ๆ ปัญหาบ้านการเมืองจะกล่าวไว้ไม่ละเอียด
เท่าที่ควร แต่พอที่จะแยกออกเป็น ๒ ประการ คือ ประการที่หนึ่งปัญหาในการปกครอง
ตนเอง : ประการที่สอง ปัญหาในการที่เจ้าหน้าที่ของราชการปกครอง เพื่อให้
เข้าใจได้แจ่มแจ้ง จึงขอกล่าวการปกครองของแต่ละเผ่าดังนี้

มุข^{๔๘} มุขชนมุขเขอบางแห่งได้ยอมรับหัวหน้าผู้อาวุโสของมุขชนเป็นบุคคล
สำคัญกว่าหัวหน้าที่ได้รับการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการจากรัฐบาลไทย แต่โดยความ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{๔๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒ - ๓.

^{๔๗} ทวีป คำรังสฤษดิ์, เรื่องเดิม, หน้า ๘.

^{๔๘} พันิจ พิชัยกัลป์, เรื่องเดิม, หน้า ๑๗.

เป็นจริงแล้วชนหมู่นี้สนใจกับความแตกต่างในเรื่องระบบทั้งสองนี้ก็ เพราะชีวิตประจำวันของพวกเขาอยู่ในความรับผิดชอบของหัวหน้าหมู่บ้านของตนเอง หัวหน้าหมู่บ้านบางคนได้รับการยอมรับว่ามีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่นมาก

แม้ว่าอำนาจในการปกครองในชุมชนแบบนี้มีที่มาจากน้อย ๔ ทางด้วยกันก็คืออำนาจตามกฎหมาย (หัวหน้าหมู่บ้านได้รับสภารัตตงจากผู้วาระการจังหวัดให้เป็นผู้ใหญ่บ้าน) ทางหนึ่งตามจารีตประเพณีทางหนึ่ง จากการประชุมหมู่บ้านทางหนึ่ง และจากความคิดเห็นของพวกเขาอาวุโสซึ่งทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาของหัวหน้าหมู่บ้าน ความปกติแล้วหัวหน้าหมู่บ้านจะต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตามอีกทางหนึ่ง ผู้ใช้อำนาจปกครอง ผู้ใช้อำนาจในการปกครอง ได้แก่พวกชนชาวแม่ โดยให้หัวหน้าหมู่บ้านเป็นผู้ใช้อำนาจแทน การดำเนินงานของหัวหน้าหมู่บ้านจะต้องเป็นไปตามภายในกรอบของจารีตประเพณีและความคิดเห็นของที่ประชุมหมู่บ้านจะทำตามอำเภอใจตัวเองไม่ได้ การรักษาความสงบเรียบร้อย หัวหน้าหมู่บ้านจะเรียกประชุมชายฉกรรจ์ให้ทำหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย ชายแม่ทุกคนจะต้องปฏิบัติตามคำสั่งของหัวหน้า โดยปกติแล้วไม่นิยมไปแจ้งกับเจ้าหน้าที่ตำรวจหรืออำเภอ เว้นแต่ในกรณีที่มีการฆาตกรรมเกิดขึ้นเท่านั้น ในการรักษาความยุติธรรม ชาวแม่จะพยายามตกลงกันเองก่อน ถ้าตกลงไม่ได้จึงจะไปฟ้องต่อทางราชการต่อไป

จากเอกสารของนายบุญชู จินตาศรี^{๔๐} ได้บรรยายลักษณะชาวเขาเผ่าแม่ไวว่า ชาวเขาเผ่าแม่รักความเป็นอิสระ เป็นชาวเขาเผ่าที่ค่าของเงินสูงกว่าน้ำใจ มีความทะเยอทะยานสูง และภูมิใจที่ฉลาดกว่าเผ่าอื่น

^{๔๔} บุญชู จินตาศรี, เรื่องเดิม, หน้า ๓๕ - ๔๒.

^{๔๕} บุญชู จินตาศรี, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘.

๕๑ เขา^{๕๑} ชาวเขาเผ่าเขาไม่มีหัวหน้าเผ่าหรือหัวหน้าใหญ่ที่มีอำนาจปกครอง
ไปทุกหมู่บ้าน คงมีแต่หัวหน้าที่ได้รับการแต่งตั้งจากทางราชการให้เป็นผู้ใหญ่บ้าน
หรือบางรายอาจเป็นกำนัน ไม่มีกฎเกณฑ์ในการเลือกหัวหน้า พวกเขานิยมนับถือ
ความเป็นผู้นำของตระกูล หรือเข้างาแซ หัวหน้าหมู่บ้านนอกจากติดต่อกับทางราชการ
ของไทยแล้ว ยังได้รับความไว้วางใจให้ตัดสินข้อพิพาทต่าง ๆ และได้รับเชิญไปในพิธี
แต่งงานและการเลี้ยงในพิธีต่าง ๆ ด้วย นอกจากนี้หัวหน้าดังกล่าวแล้ว ยังมีหมอผีซึ่ง
เป็นผู้นำทางศาสนาของพวกเขาทุกอย่างตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย และยังมีผู้อาวุโสอีก
คนที่ช่วยกันปกครองชาวเขาเผ่าเขา คนในสังคมเขาที่มีอายุจะได้รับความนับถือและ
สามารถว่ากล่าวคนมีอายุน้อยได้ หากใครโต้เถียงถือว่าเป็นคนไม่ดี

อีก^{๕๒} ปกติแล้วหมู่บ้านอีกก็มีผู้ใหญ่บ้าน ๒ คน คือ หัวหน้าใหญ่และหัวหน้า
รอง เมื่อมีการทะเลาะวิวาทกัน บรรดาผู้อาวุโสในหมู่บ้านจะให้คำแนะนำ ผู้ใหญ่บ้าน
ซึ่งเลือกโดยผู้อาวุโสในหมู่บ้านมักจะชำระข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยประนีประนอม
การชดเชยค่าเสียหายระหว่างคู่ความซึ่งกันและกันแพร่หลายในบางกรณี อย่างไรก็ตามชาวเขา
เผ่าอีกที่มีความรู้หรือเคยศึกษาคอและพูดภาษาชาวพื้นราบได้ สามารถมีอิทธิพลในพวกตน
ได้มาก

๕๓ การปกครองไม่มีหัวหน้าเผ่า ไม่มีหัวหน้าหมู่บ้าน มีขนบธรรมเนียม
ประเพณีเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องปฏิบัติตาม แต่ไม่มีผู้ใช้อำนาจในการปกครอง สมาชิกในหมู่บ้าน
ทุกคนมีสิทธิและหน้าที่ในการปกครองตนเอง ไม่ขึ้นกับใคร แม้ในหมู่บ้านบางแห่ง
จะมีผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งได้รับการแต่งตั้งเป็นทางการ แต่ดูเหมือนบุคคล

๕๑ ขอบ คชานันท์, เรื่องเดิม, หน้า ๕.

๕๒ ขอบ คชานันท์, เรื่องเดิม, หน้า ๖ - ๗.

๕๓ ประเสริฐ ชัยพิภุตติ, เรื่องเดิม หน้า ๔๘.

เหล่านี้ไม่มีอำนาจสิทธิเด็ดขาดอย่างไรเลย ลักษณะการปกครองเป็นการเคารพนับถือ
 ผู้อาวุโสในหมู่บ้าน แต่เขาจะเชื่อฟังและปฏิบัติตามหรือไม่นั้นเป็นเรื่องความคิดและการ
 พิจารณาของแต่ละบุคคล กล่าวได้ว่า ประชาชนลี้ซอเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในสังคมของตน
 อย่างไม่รู้คิดขอสักอย่างใดอันขัดแย้งกับความปรารถนาของผู้อื่นในสังคม เขาจะ
 ต้องได้รับอนุญาตจากสมาชิกในชุมชนเสมอ ที่ทำให้ชาวเขาเผ่านี้ได้อยู่ได้ เพราะมีความ
 สัมพันธภาพความเป็นญาติพี่น้อง มีสฤงหรือแหอย่างเดียวกัน มีสิ่งแวดลอม อาชีพ และ
 ขนบธรรมเนียมเหมือนกัน การตัดสินคดี ถ้าผู้พิพาทตกลงกันไม่ได้ ผู้อาวุโสเป็นผู้ตัดสิน
 ให้ ถ้าตกลงกันไม่ได้ก็จะต้องไปถึงผู้ใหญ่หรือกำนันที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลตัดสิน
 แต่โดยมากจะตกลงกันได้ก่อน

กะเหรี่ยง^{๕๔} การปกครอง มีผู้เป็นหัวหน้าทางพิธีกรรมซึ่งได้ตำแหน่งมาโดย
 การสืบทอดตามสายฝ่ายบิดา นอกจากนี้เขายังเป็นหัวหน้าผู้มีอำนาจในกิจการทางโลก
 และเป็นที่ยิ่งสุดท้ายของผู้อื่นในอันที่จะใช้อำนาจของเขา เพื่อปฏิเสธการขออนุญาตและ
 เนรเทศบุคคลอันธพาล ถึงแม้ว่าความเห็นของเขามีน้ำหนักกว่าคนส่วนใหญ่ แต่เขามัก
 จะยอมฟังการตัดสินของเสียงส่วนมาก กิจการที่สำคัญทั้งหมดที่เกี่ยวกับหมู่บ้านจะได้รับ
 การอภิปรายในระหว่างกลุ่มบุคคลที่รวมตัวกันอย่างหลวม ๆ ประเภทหนึ่ง ซึ่งรู้จักกันใน
 ฐานะผู้เขายูแคะของหมู่บ้าน การประชุมกันเพื่อหารือร่วมมือกันทั้งหมู่บ้านมีน้อยครั้ง
 ชาวกะเหรี่ยงไม่ต้องการทำการต่อสู้เพื่อป้องกันเขตแดนและไม่เคยมีการทะเลาะขึ้นนอง
 เลือดกัน เพราะมีข้อกำหนดที่เข้มงวดทางศาสนาเกี่ยวกับการกระทำที่รุนแรง
 ครอบครวัที่ไม่พอใจการจัดการหมู่บ้าน อาจจะย้ายไปอยู่ในหมู่บ้านอื่นหรือไม่ก็รวมกลุ่ม
 ตั้งเป็นหมู่บ้านขึ้นใหม่ อย่างไรก็ตามหัวหน้าหมู่บ้านในปัจจุบันนี้ ส่วนมากได้รับการแต่งตั้ง
 ตั้งโดยกำนันหรือนายอำเภอ และเท่าที่สังเกตพวกกะเหรี่ยงส่วนมากมักจะกลัวเจ้าหน้าที่
 ตำรวจ

^{๕๔} ปู่เตอร์ ฮินตัน, เรื่องเดิม, หน้า ๑๗ - ๑๘.

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า การปกครองของชาวเขาบางเผ่าโดยมีหัวหน้าเป็นเจ้าหน้าที่ของทางราชการนั้นเขาไม่ยอมรับ ประกอบกับบางเผ่ามีจิตใจโหดเหี้ยมที่จะรับการช่วยเหลือโดยง่าย ขาดความรับผิดชอบ จึงเป็นการล่อแหลมต่อฝ่ายตรงข้ามที่จะดำเนินการโฆษณาชวนเชื่อใต้ง่าย ยังมีอีกหลายเผ่าที่นับถือหัวหน้าหมู่บ้าน หรือจารีตประเพณีของตัวเองอย่างเคร่งครัด ถ้าเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองท้องถิ่นไม่รับเอาใจใส่ และดำเนินวิธีการเข้าถึงจิตใจชาวเขาอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว การกระทำก็จะขัดกับความรู้สึกของเขา ทำให้เขาเห็นว่าเขาไม่มีทางเลือกอื่นใด นอกจากฉับอาวุธขึ้นต่อสู้ขัดขวาง ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับฝ่ายตรงกันข้าม ดังที่ พ.ศ.อ.ทวีป คำรังสฤษดิ์^{๕๕} กล่าวไว้ในหนังสือปัญหาชาวเขาในประเทศไทยไว้ว่า เมื่อมีใครไปกระทำขัดกับความรู้สึกของชาวเขา ทำให้เขาไม่มีทางเลือกอื่นนอกจากฉับอาวุธขึ้นต่อสู้ขัดขวางเท่านั้น ซึ่งเป็นวิธีเดียวที่เขารู้จัก แล้วเหตุร้ายแรงก็จะตามมา อันเป็นประโยชน์แก่การแทรกซึมทำลายของคอมมิวนิสต์เป็นอย่างยิ่ง เพราะได้รอคอยโอกาสเช่นนี้อยู่แล้ว

ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่ารัฐบาลจึงมีนโยบายเปลี่ยนทัศนคติของชาวเขา ด้วยวิธีการต่อไปนี้^{๕๖}

๑. ทำความเข้าใจให้ความคุ้มครอง และช่วยเหลือในการพัฒนาทั้งบุคคลและหมู่บ้าน
๒. ยอมรับสิทธิความเป็นไทยของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ โดยหยิบบัญชีสิทธินั้น ๆ ตามความสำคัญ
๓. สร้างศรัทธาให้ชาวเขาเห็นว่า เจ้าหน้าที่รัฐบาลเป็นผู้ดูแลความทุกข์สุข เห็นอกเห็นใจ ช่วยเขา ไม่ข่มเหงรังแก ตลอดจนให้ความยุติธรรมแก่พวกเขา

^{๕๕}ทวีป คำรังสฤษดิ์, เรื่องเดิม, หน้า ๓.

^{๕๖}ประสิทธิ์ ทิศวัฒน์, เรื่องเดิม, หน้า ๓๗.

๔. ให้ชาวเขาได้ทราบถึงความปรารถนาดีของรัฐบาลที่มีต่อพวกเขา และโครงการต่าง ๆ ที่รัฐให้ความช่วยเหลือ ตลอดจนสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐบาลกับชาวเขา

๕. ให้คำแนะนำช่วยเหลือชาวเขาทุกทาง เพื่อความอยู่ดีมีสุขของพวกเขา เช่น ช่วยเหลือทางการประกอบอาชีพ การพยาบาล โรงเรียน ตลอดจนพัฒนาหาที่ทำกิน

ปัญหาทางการศึกษา

การศึกษานับว่าเป็นปัญหาสำคัญในการพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา ชาวเขาส่วนใหญ่ต้องการให้ลูกเข้าโรงเรียนเพื่อจะไ้รู้ภาษาไทยพอที่จะพูดได้ แต่ไม่เห็นความสนใจของการอ่านและเขียนซึ่งต้องใช้เวลาานกว่า พวกเขาล้มไปว่าการอ่านและเขียนจะเป็นแนวทางให้เด็ก ๆ สามารถพูดและเข้าใจภาษาไทยได้ดียิ่งขึ้น และมักจะอ้างว่าเด็กต้องทำงานในไร่^{๕๗} จึงไม่นิยมส่งบุตรหลานเข้าโรงเรียน รัฐบาลได้พยายามหาทางแก้ปัญหาโดยจัดสร้างโรงเรียนสำหรับเด็กชาวเขาขึ้น ซึ่งเรียกว่าโรงเรียนศึกษา-สงเคราะห์ (Welfare School) เป็นโรงเรียนประจำ เพราะหมู่บ้านชาวเขามักจะกระจัดกระจายอยู่บนภูเขาทุรกันดารและขาดเส้นทางคมนาคมซึ่งจะอำนวยความสะดวกให้นักเรียนเดินทางไปกลับ แต่โรงเรียนประจำก็ก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการศึกษา เพราะเด็กชาวเขามีความรู้สึกหวาดกลัวเมื่อห่างพ่อแม่ เนื่องจากไม่รู้จักขนบธรรมเนียมประเพณี

^{๕๗} Lucien M. Hanks, Sharp Lausiston, and Jane R. Hanks,

"A Report on Tribal People in Chiengrai Province North of the Mae Kok River," (The Siam Society Under Royal), p. 43.

ของไทย ทำให้รู้สึกว่าคุณเป็นคนแปลกประหลาด ฉะนั้น เด็กจะถูกส่งมาอยู่ในโรงเรียนเพียงไม่กี่เดือนแล้วเด็ก ๆ ก็จะกลับไปอยู่บ้านตามเดิมโดยไม่กลับมาอีก

ตำรวจชายแดน ก็ได้พยายามตั้งโรงเรียนเพื่อสอนเด็กชาวเขาขึ้นตามหมู่บ้าน ชาวเขาหลายแห่ง แต่ก็ไม่ประสบผลนัก เนื่องจากผู้ปกครองไม่นิยมให้เด็กมาโรงเรียน เด็กมาโรงเรียนไม่สม่ำเสมอทำให้การสอนไม่มีใครได้ผล และตัวเด็กเองก็ชอบหนีโรงเรียนอยู่เสมอ เด็กจำนวนน้อยซึ่งสนใจในการศึกษาต้องผิดหวังเมื่อไม่สามารถต่อบทเรียนไปอย่างรวดเร็วจนใจได้ และตำรวจชายแดนเองก็ไม่สามารถจะสละเวลามาสอนชาวเขาได้เต็มวันตลอดไปเพราะมีหน้าที่อื่นซึ่งต้องรับผิดชอบ^{๕๔} อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์และโรงเรียนของตำรวจชายแดนจะไม่ให้ผลในการเพิ่มการอ่านออกเขียนได้ของชาวเขามากนัก แต่การมีโรงเรียนในหมู่บ้านก็อาจเป็นการเตรียมตัวให้ชาวเขายอมรับคุณค่าของการศึกษาได้บ้าง

กรมประชาสงเคราะห์ก็ได้ดำเนินการเกี่ยวกับการศึกษาของชาวเขาโดยจัดตั้งโรงเรียนขึ้นตามนิคมและศูนย์ต่าง ๆ โดยร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการและองค์การบริหารส่วนจังหวัด ในการจัดหาครูไปประจำอยู่ แต่ก็ประสบปัญหาเรื่องภาษาซึ่งเด็กนักเรียนส่วนใหญ่ไม่รู้ภาษาไทย และครูสอนภาษาไทยทำให้เด็กเบื่อหน่าย^{๕๕} อย่างไรก็ตาม กรมประชาสงเคราะห์ได้พยายามหาทางแก้ไขโดยร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการ จัดทำตำราเรียนเฉพาะสำหรับเด็กชาวเขาขึ้น นอกจากนี้ หน่วยเคลื่อนที่ซึ่งออกไปปฏิบัติงานประจำอยู่ตามหมู่บ้านต่าง ๆ ก็รับหน้าที่ให้การศึกษาแก่เด็กในหมู่บ้าน และคัดเลือกเด็กที่จบประถมศึกษาและเรียนดีเข้ามาศึกษาในอำเภอ จังหวัด และในกรุงเทพฯ

^{๕๔} Lucien M. Hanks, op. cit., p. 71.

^{๕๕} กองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์, หนังสือพิมพ์ผู้ถึงเรา-อย่างไร. โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิงบ้านปากเกร็ด (มกราคม ๒๕๑๑), หน้า ๒๓.

ชาวเขาเผ่าแม้ว กะเหรี่ยง และเย้า นิยมส่งบุตรหลานเข้าศึกษามากกว่าเผ่าอื่น ๆ เมื่อชาวเขาเผ่าเย้ามีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศจีน พวกนี้นิยมจ้างคนจีนมาสอนให้เด็กอ่านเขียนภาษาจีน^{๖๐} สำหรับเผ่าลีซอ นั้นเดิมไม่ค่อยกระตือรือร้น แต่มีลี้ชอจำนวนมากที่เข้าไปในเมืองและพบว่าการศึกษาออกเขียนไค่นั้นเป็นสิ่งสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อพวกเขา จึงเริ่มนิยมส่งบุตรหลานเข้ารับการศึกษา^{๖๑}

ในการจัดการศึกษาแก่เด็กชาวเขานั้น มีหน่วยงานหลายฝ่ายได้พยายามจัดตั้งโรงเรียนของตน เพื่อให้การศึกษาแก่ชาวเขา ซึ่งพอจะแบ่งโรงเรียนเหล่านี้ออกเป็น ๕ ประเภท^{๖๒,๖๓} คือ

๑. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
๒. โรงเรียนชาวเขา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด กรมการปกครอง
๓. โรงเรียนชาวเขา ของกองบัญชาการตำรวจภูธรชายแดน

^{๖๐} ขอบ กชานันท์, รายงานการสำรวจชาวเขาเผ่าเย้า, (พิมพ์อัครสำเนา), หน้า ๒.

^{๖๑} กองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์, เรื่องเดิม, หน้า ๗๕.

^{๖๒} เรขา ทองสวัสดิ์, งานชาวเขาของกรมสามัญศึกษา, (เพื่อบรรยายแก่ผู้เข้ารับการอบรมความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชาวเขา วันที่ ๓ วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๑๕, พิมพ์อัครสำเนา), หน้า ๒๑.

^{๖๓} ประสิทธิ์ คีตวัฒน์, เรื่องเดิม, หน้า ๒๑.

๔. โรงเรียนราษฎรของมิชชันนารี
๕. โรงเรียนชาวเขา ของกองส่งเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย

เอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับการศึกษาของชาวเขา

๑. หลักสูตร

- ๑.๑ หลักสูตรโรงเรียนชาวเขา พุทธศักราช ๒๕๐๘ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
- ๑.๒ ร่างหลักสูตรการอบรมความรู้วิชาสามัญแก่ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่พัฒนา และส่งเคราะห์ชาวเขา ด้านการศึกษา ของคณะกรรมการพัฒนา ชาวเขา ด้านการศึกษาและอนามัย ระหว่าง ๑ พฤศจิกายน ๒๕๑๕ ถึง ๓๑ มกราคม ๒๕๑๖ กระทรวงศึกษาธิการ

๒. หนังสือแบบเรียน

หนังสือแบบเรียนของโรงเรียนชาวเขาและโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ใช้ หนังสือแบบเรียนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ และแบบเรียนสำหรับเด็กชาวเขา

แบบเรียนสำหรับเด็กชาวเขามี ๔ เล่ม

๑. แบบสอนอ่านภาษาไทยสำหรับเด็กชาวเขา เล่ม ๑ เรื่องลูกช้าง ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
๒. แบบสอนอ่านภาษาไทย สำหรับเด็กชาวเขา เล่ม ๒ เรื่องสามเกลอ ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
๓. แบบสอนอ่านภาษาไทย สำหรับเด็กชาวเขา เล่ม ๓ เรื่อง เสือกับ กระต่าย
๔. สมุดภาพประกอบการเรียนภาษาไทย สำหรับเด็กชาวเขา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

การวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้

เนื่องจากในระยะนี้มีผู้สนใจเกี่ยวกับเรื่องชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยมากขึ้น ชาวเขาเผ่าต่าง ๆ นี้มีภาษาพูดที่ใช้ในการสื่อความหมายต่างไปจากภาษาที่ชาวพื้นราบใช้โดยปกติ แต่เนื่องจากชาวเขาเหล่านี้นับได้ว่าเป็นคนไทยเช่นเดียวกับชาวพื้นราบ ภาษาที่จะใช้เป็นสื่อกลางจึงจำต้องใช้ภาษาไทย แต่เนื่องจากภาษาของพวกชาวเขาเหล่านี้มีการออกเสียงที่ผิดแปลกไปจากภาษาถิ่นของชาวพื้นราบแทบจะเรียกได้ว่าโดยสิ้นเชิง การศึกษาเกี่ยวกับระบบการใช้เสียงต่าง ๆ จึงเป็นสิ่งที่น่าจะได้สำรวจอย่างใกล้ชิด จากความกึกก้องนี้ได้มีผู้ทำการค้นคว้าวิจัยในค่านี้นับว่า แม้จะไม่มากนักแต่ก็พอจะเป็นแนวทางใคบางพอสมควรคือ

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๕ วีระวัชร สําราณจิตต์^{๒๘} ได้ทำการวิจัยเรื่องระบบหน่วยเสียงของภาษากะเหรี่ยงที่ใช้พูดกันอยู่ในปัจจุบัน ที่หมู่บ้านบ่อ ตำบลสวนผึ้ง อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้เป็น ชายหนึ่งคน หญิงหนึ่งคน ทั้งสองคนมีภูมิลำเนาอยู่ในถิ่นนี้และใช้ภาษากะเหรี่ยงอยู่เป็นประจำแต่พูดภาษาไทยได้ควย ในการสอบถามใช้คำไทยที่เป็นข้อมูลทางภาษาคั้งนี้ ๓๐๐ คำ และประโยค ๓๒ ประโยค มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาถึงระบบเสียงของภาษากะเหรี่ยงในเรื่องต่อไปนี้ ฐานที่ทำให้เกิดเสียง ลักษณะของเสียง การปรากฏของเสียงในแต่ละพยางค์ จำนวนหน่วยเสียง ลักษณะของพยางค์ การลงเสียงหนักในคำที่มีตั้งแต่สองพยางค์ขึ้นไป การขึ้นเสียงลงเสียงในประโยค ผลการวิจัยปรากฏว่า

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{๒๘}วีระวัชร สําราณจิตต์, "ระบบหน่วยเสียงของภาษากะเหรี่ยงในตำบลสวนผึ้ง อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี" (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, ๒๕๑๕).

๑. หน่วยเสียงพยัญชนะเดี่ยวของภาษากะเหรี่ยงมีดังนี้

๑.๑ ฐานที่เกิดเสียง พยว

๑.๑.๑ เสียงที่เกิดจากริมฝีปากได้แก่ p, b, m, w

๑.๑.๒ เสียงที่เกิดจากปลายลิ้นกับฟันได้แก่ t, th, d, s, n, l

๑.๑.๓ เสียงที่เกิดจากลิ้นตอนกลางกับเพดานแข็ง ได้แก่ c, ch, ṣ, ṇ, y

๑.๑.๔ เสียงที่เกิดจากลิ้นตอนหลังและเพดานอ่อน ได้แก่ k, kh, x, g

๑.๑.๕ เสียงที่เกิดจากลำคอ ได้แก่ h, ?

๑.๒ ลักษณะและคุณสมบัติของเสียง พยว

๑.๒.๑ เสียงหยุดไม่ก้องเบา ได้แก่ p, t, k, ?

เสียงหยุดไม่ก้องหนัก ได้แก่ ph, th, kh

เสียงหยุดก้องได้แก่ b, d

๑.๒.๒ เสียงกึ่งเสียดแทรกไม่ก้องเบาได้แก่ c

เสียงกึ่งเสียดแทรกไม่ก้องหนักได้แก่ ch

๑.๒.๓ เสียงเสียดแทรกไม่ก้อง ได้แก่ s, ṣ, x, h

เสียงเสียดแทรกก้องได้แก่ g

๑.๒.๔ เสียงนาสิกก้องได้แก่ m, n, ñ

๒. หน่วยเสียงพยัญชนะผสมของภาษากะเหรี่ยงมีสิบหกหน่วยเสียงคือ

phl, bl, kh, khl, nl, tw, kw, khw, ?w, sw, xw, hw, nw, lw,

yw, by และหน่วยเสียงพยัญชนะผสมที่ปรากฏในตำแหน่งคนพยางค์ข้างต้น

๓. หน่วยเสียงสระเดี่ยวในภาษากะเหรี่ยงมีสิบหน่วยเสียงคือ i, e, x, l, ə, ʌ, u, o, ɔ
๔. หน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษากะเหรี่ยงมีห้าหน่วยเสียงคือ เสียงสามัญ เสียงเอก เสียงโท เสียงตรี และเสียงจัตวา
๕. ลักษณะของพยางค์ในภาษากะเหรี่ยงมีดังนี้ v, cv, cvc, ccv, ccvc
๖. การลงเสียงหนักในคำที่มีสองพยางค์ขึ้นไปปรากฏว่า คำที่มีสองพยางค์จะลงเสียงหนักในพยางค์ที่สอง คำที่มีสามพยางค์จะลงเสียงหนักในพยางค์หนึ่งกับที่สาม คำที่มีสี่พยางค์จะลงเสียงหนักในพยางค์สองกับที่สี่
๗. การขึ้นเสียงลงเสียงในประโยคปรากฏว่า ประโยคบอกเล่าจะขึ้นต้นประโยคด้วยเสียงปรกติและพยางค์ท้ายของประโยคจะสูงขึ้น ประโยคปฏิเสธขึ้นต้นประโยคด้วยเสียงปรกติ ท้ายประโยคจะลงต่ำแล้วสลับปลายเสียงขึ้นสูง ประโยคคำถามขึ้นต้นประโยคด้วยเสียงปรกติ ท้ายประโยคเป็นเสียงปรกติ คำตอบรับและปฏิเสธจะขึ้นเสียงสูงตอนท้าย

หมายเหตุ : p	ตรงกับเสียงตัว	ป
ph	ตรงกับเสียงตัว	ผ ฟ ภ
b	ตรงกับเสียงตัว	บ
t	ตรงกับเสียงตัว	ต ฏ
th	ตรงกับเสียงตัว	ถ ท ฐ ฑ
d	ตรงกับเสียงตัว	ด ฎ
k	ตรงกับเสียงตัว	ก
kh	ตรงกับเสียงตัว	ข ค ฆ
c	ตรงกับเสียงตัว	จ
ch	ตรงกับเสียงตัว	ฉ ช ฌ
f	ตรงกับเสียงตัว	ฝ ฟ

s	ตรงกับเสียงตัว	ซ ศ
h	ตรงกับเสียงตัว	ห ฮ
m	ตรงกับเสียงตัว	ม
n	ตรงกับเสียงตัว	น ณ
o	ตรงกับเสียงตัว	ง
l	ตรงกับเสียงตัว	ล ฬ
r	ตรงกับเสียงตัว	ร
w	ตรงกับเสียงตัว	ว
y	ตรงกับเสียงตัว	ย ญ
?	ตรงกับเสียงตัว	อ

v	คือหน่วยเสียงเดี่ยวเป็นหน่วยเสียงสระ เช่น อา
cv	คือหน่วยเสียงพยัญชนะตามด้วยหน่วยเสียงสระ เช่น กา
cvc	คือหน่วยเสียงพยัญชนะตามด้วยหน่วยเสียงสระและหน่วยเสียงพยัญชนะ เช่น กิน
ccv	คือหน่วยเสียงพยัญชนะตามด้วยหน่วยเสียงพยัญชนะและสระ เช่น ครา
ccvc	คือหน่วยเสียงพยัญชนะตามด้วยหน่วยเสียงพยัญชนะ หน่วยเสียงสระและหน่วยเสียงพยัญชนะ เช่น กวาง

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๖ พจนีย์ ลิมานุวัฒน์^{๖๕} ทำการวิจัยวิธีการสอนอ่านและเขียนไทยให้กับครูช่วยสอนชาวเขา โดยนำเครื่องมือวิจัยได้แก่ หลักสูตรพิเศษ

^{๖๕}พจนีย์ ลิมานุวัฒน์, "การสอนอ่านและเขียนภาษาไทยแก่เด็กชาวเขา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๖).

หนังสือแบบเรียน คู่มือครู แบบทดสอบ แบบประเมินผลการฝึกสอน และวิธีสอนอ่าน และเขียนภาษาไทยไปทำการทดลองกับตัวอย่างประชากรที่กรมประชาสงเคราะห์คัดเลือก มาและเป็นชาวเขาเผ่าต่าง ๆ จำนวน ๕๗ คน อายุ ๑๕ - ๔๐ ปี ซึ่งมีพื้นฐานความรู้ จบชั้นประโยคประถมศึกษาตอนต้นเป็นอย่างต่ำ สำหรับการทดลองฝึกอบรมนี้ ได้จัดขึ้นที่ ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ข้อมูลในการวิจัยเก็บรวบรวมจากคะแนนการทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม คะแนนพัฒนาการ ระหว่างฝึก คะแนนผลการเรียนรู้อ่านวิชาการและคะแนนฝึกสอนซึ่งผลของการวิจัย เกี่ยวกับการสอนอ่านและเขียนภาษาไทยแก่เด็กชาวเขาปรากฏว่า พัฒนาการของผู้รับการ อบรมวิชาอ่านและเขียนภาษาไทยในชั้นผลการเรียนรู้อ่านวิชาการ พัฒนาการระหว่างฝึก และความสามารถในการสอนอยู่ในเกณฑ์เป็นที่น่าพอใจและคะแนนเฉลี่ยหลังการฝึกอบรม มากกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการฝึกอบรมด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย